

The Project Gutenberg eBook of Kulmuja 1: Kuvia elämän varrelta, by Väinö Kataja

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kulmuja 1: Kuvia elämän varrelta

Author: Väinö Kataja

Release date: December 23, 2015 [EBook #50748]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULMUJA 1: KUVIA ELÄMÄN VARRELTA ***

Produced by Tapio Riikonen

KULMUJA I

Kuvia elämän varrelta

Kirj.

VÄINÖ KATAJA

Hämeenlinna, Boman ja Karlsson, 1901.

SISÄLLYS:

Ystäväni lukija!
Minun onneni.
Kaksi pimeää.
Kettu-Heikin saunassa.

Katajainen kumppanini.
Keväinen kaiholani.
Takaisin Pohjolaan.
Vuosisadan viimeisenä yönä.
Kun Mutkan Mooses vaihtoi Laukkinsa.
Yötä Imatralla.
Kesää odotellessa.
Kullan koti.
Vuoroin vieraisissa.
Välimaan vaarin sukkeluus.
Kenen "merkit" parhaat.
Ensi kelillä.
Orpo lempeni.
Nuoruuteni.
Hautani.

Ystäväni lukija!

Talvella maamies kokoo heinän kulmuja, kylvääkseen ne kesällä. — Minä sanon näitä vähäisiä kuviani kulmuiksi. Muistin yhtä ja toista kuulemaani, näkemääni elämäni varrelta; hain kynän kätköstään ja omaksi huvikseni "kulmuilin".

Kun pimeys oli vallannut Pohjolani, puhteet käyneet pitkiksi ja painostaviksi ja valjut tähtiyöt vain valaisivat unhotettua maatani, silloin usein, muiden käytyä levolle, sommittelin kulmun silloin, toisen tällöin.

Nämä "kulmuni" eivät ole itäviä. Niitä on koottu niin monenlaisilta mailta ja aavoilta rämeiltä, ja niin pimeinä iltoina niitä on valmisteltu. Suuri olisi iloni, jos nämä kohtaisivat jonkunkin ystävällisen lukijan ja voisivat yhdenkin talvi-illan lyhentää.

Alakuloinen ystävänne Väinö Kataja.

MINUN ONNENI

Luulevat minun köyhänä mieron tietäni kulkevan, uskovat, etten ole ilonpäivää viettänyt... En mitään virkakaan onnestani, en maailmalle julkaise satumaailmaani. Säilytän sitä omana pyhättönäni ja elän onneni elämää tunnelmieni kirkkaassa salissa. Ei ole ketään, joka aavistaisi yksinäisen onneni suuruutta, ei yksikään ole kurkistanut pyhättöni salattuun kammioon. Se on omaa omaisuuttani, jota kokosin kauan ja kauan odotin. Mutta nyt olen rikas ja onnellinen. En ole kiehuvan voimakas enkä kerskaileva, olen alakuloinen, surumielinen ja aavistelevan toivova.

Kauan olen kulkenut ja harhaillut, kaikki maat kuljin poikki ja pitkin, valtameriä purjehdin, ennenkuin vihoviimein löysin onneni vihreän maiseman sieltä, minne luulin sitä muualta tuotavan. Löysin sydämeni pohjalta viljavan maan ja sielustani kukkivan puutarhan. Ennen elelin orjana enkä älynnyt, että vapauteni oli niin rajattoman laaja. Ei ääriä eikä seiniä lentäville ajatuksille, ei yhtään vastiketta tunnelmieni etsiville vieteille! Olen yötä Sulitelmalla, mutta ennen päivän nousua jo kuuntelen käen kukuntaa kotoisen lampeni rannalla.

Rakennan kultalinnoja ja elän maailman mahtavana etelän maailmoilla, mutta äkkiä tempaan tummasilmäisen tytön ja kaikki maat kierrettyämme palaamme lammen rannalle ja — yhtä onnellinen olen.

Ei ole yhtään niin kaukaista paikkaa, jossa en olisi käynyt, ei yhtään laulua ole laulettu, jota en olisi kuunnellut, eikä kertaakaan kannel helkkynyt minun tietämättäni.

Olen koonnut kaikki sieluni sirpaleet, jotka hajaantuivat maailmanrannan poluille, ja muovaellut oman pyhätön, suljetun onnelani. En vaihda onneani miljoonamiehen raha-arkkuun, en mihinkään koko kuohuvassa maailmassa. Sillä sieltä minut työnnettiin takaisin kolkon kylmästi ja viitattiin tietä unhotukseen. Mutta minä en mennyt sinne, johon maailma oli tienviittansa pystyttänyt, vaan seurasin

metsäpolkuani sinne, mistä ensi kerran kurjan taipaleeni aloitin.

En pimeinä talviöinäkään kaipaa takaisin siihen maailmaan, joka kuului kukkivan ja muuttuneen puolta paremmaksi kuin ennen. Minä jo tunnen sen leveät tiet ja ne rosvojoukot, jotka joka tienhaarassa vaanivat kulkijain henkeä. Se on kavaluutta ja kurjuutta täynnä. Luulin minäkin, kun ensi kerran avautui eteeni sen loistava ihmiselämä ja kuulin niin voittamattoman kauniita kaskuja, että sieltä löytäisin todellista elämäniloa ja aivan aavistamatonta onnea. Mutta se oli kaikki kiiltävää pintaa, sen alla mätäni saastan rutto, joka pyrki pinnalle juuri siinä, missä sitä vähimmin odotti. Ihmisvirran matkassa kuljin minäkin tienhaarasta toiseen ja kerran jo uskoin onnen ovien aukenevan. Näin suuret, siniset silmät, joiden loistossa luulin näkeväni kauan hakemani onnen. Ja uskoin niin. Mutta kerran silmäin loisto himmeni, säihky kalpeni, ja minä näin suoraan ja pohjaan asti — siellä oli mato kalvanut kaikki pilalle, ei yhtään tervettä solua näkynyt, ja mustankirjavana se lähestyi pintaa ja hämärsi silmiemkin loistoa.

Se tapahtui silloin, kun tulin takaisin. Ja palatessani kokoilin sieluni sirpaleita ja parantelin särkynyttä sydäntäni. Pääsin vielä metsäpolkuni viereen ja jätin ikuiset hyvästit kukkivalle maailmalle.

Yksinäisyydessäni sitten muovaelin onneani ja saavutin sen pian, ilman himoa ja kiihkoa. Sen pyhättöni ovea ei kukaan saa auki, eikä kukaan aavista suurta onneani.

Luulevat minun köyhänä mieron tietäni astuvan.

Eivätkä aavista yksinäisen satumaailmani suuruutta.

En onneani vaihda miljoonamiehen raha-arkkuun, en mihinkään koko kirjavassa maailmassa. Vien satumaailmani mennessäni ja kerron siitä kummasteleville vainajille haudan tuolla puolen.

KAKSI PIMEÄÄ

Ne ovat toinen toisessaan kiinni, kaksi pimeää, näin sydänkuissa. Kun luulet aamupimeän loppuvan ja päivän valkenevan, niin samassa ojentaakin iltapimeä kätensä ja alkaa hämärtää. Tuntuu kuin ne olisivat siskoja, jotka toisiaan auttavat vuoteesta toiseen. Etkä tiedä, valkeneeko aamupimeä vai iltapimeäkö alkaa.

Metsätieni on sentään kaunis varhain aamupimeälläkin. Se nousee mäkikujalta peltojen poikki, metsään päin painuen. Ei ole tulipalopakkanenkaan, vain parisenkymmentä astetta ja aivan tyven. Tähdet tuikkivat, ja pohjoisessa sammuvat revontulet, mutta koitar vielä nukkuu...

Nukkuvat vielä kylälläkin, kun ruuna syvissä mietteissään verkalleen nostelee jalkojaan entisiin askeliinsa. Torrakkeiden välivitsaa vasten nojaten istun omissa ajatuksissani ja näen revontulten sammuvan, kuulen lumen narisevan ja ruunan vanhan tiu'un kilisevän. Tuttu on tämä tie molemmille. Tästä olemme nousseet satoja kertoja tätä vastamaata, ja vihaista vauhtia olemme palanneet, kuormana tervashonkia ja väliin kuustomäntyjä.

Ei ole kiirettä mennessä... kyllä pimeää riittää. Sen ruunakin jo vanhastaan tietää ja siksi se koettaakin aikailla, että aika kuluisi eikä taival. Kylän aitojen takana on Talvitien Matin mökki, ja siitä vie kylän metsätie kaiken talvea aivan porstuan vieritse ja haaraantuu edempänä kunkin omaan palstaan. Matti on jo aamutöissään ja takasta paistaa tervastuli, valaisten akkunan läpi tietäkin kauas pirtiltä. Siitä lähtee meidänkin tiemme, ruunan ja minun, omaan metsään, ja tästä meille hauskin taival alkaakin. Naapurin renkikin on jo liikkeellä ja kääntyy Matin pirtiltä omille tiluksilleen. Ja maatessaan reessä hän laulaa Amerikkaan menevän laulua, laulaa kuin ikävöivä kultaansa. Mutta käänteessä tullaan yhteen, ja renki arvelee:

"Pääsisi täältä Amerikkaan paleltumasta ja pimeässä koperoimasta... vaan ehkä vielä päästäänkin... toinen mies täällä tulevana talvena jo laulelee... Tiketti on tiedossa... huh... kuinka kylmä..."

Hän hyppää reestä, karjaisee hevoselle ja takoo käsiään hartioihin.

Mutta minun tieni lähtee loivaa myötälettä pitkin viemään metsään. Se kulkee tässä pitkän petäjikön poikki, tehden hauskoja mutkia suolle päin. Petäjikkö on tässä turvana pohjoista vastaan, josta jäiset tuulet puhaltavat, kun tuntureilta tullen suoraan vainioille pyrkivät. Ja tähän petäjikköön katoaa hallankin terävä nuoli, kun öisin tuolta suolta nousee ja hiljaa hiipien lähestyy peltoja. Mutta pelloille ei pääse kumpikaan. Tähän männikköön kuolevat pohjoiset vihaiset viimat, ja tähän tylsyneenä oppoa

hallan nuoli. Siksi tätä männikköä hoidamme kuin uhrilehtoa tai niinkuin aarreaittaa ja vartioimme sen keltakylkisiä petäjiä. Tämä on talon turva ja viimeinen pelastus. Joka sen hävittää, se vasta avaa hallalle väylän vainioilleen.

Kun männikkö loppuu, alkaa suo, jonka pohjattomissa kaltioissa kylmä ja kirsi kesälläkin asuvat, tavoitellen saalista kylältä. Suo on korkeiden vaarain välissä, jatkuen pohjoiseen päin silmänsiintämättömiin. Ja näin aamupimeällä puhalttaa sieltä viima, ja tuntuu kylmemmältä kuin äsken männikkössä. Sen rannat kasvavat vaivaista pajukkoa ja illokoivuja, ja siellä varvikossa riekot einehtiessään noituvat kokkaapekkaa. Mutta kuullessaan ruunan tiu'un ne räpäköiden pakenevat loitommaksi. Pölähtääpä silloin lumi ja huurre, ja kuuluu siipien suhinaa aamiaisen keskeytyessä.

Ja aina riittää pimeää. Kuljemme suon poikki, ja nyt alkaa kiinteämpi maa tai harju, joka vaaran vierestä jatkuen on kuin vanteena kahden suon ympärillä. Sen harjun hävitti kerran kulovalkea, ja uusi, hyötyvä kuusikko on siinä nyt kasvamassa.

Siitä tie kaartaa vaaran laitaa, matalampia paikkoja, hakien lopulta sen hännän nenästä yli korpikuusikkoon. Kuusikko on sakea ja vankkaoksainen, ja tie menee sinne kuin tunneliin.

Mutta vielä on korpi kuljettavana, ennenkuin alkaa hongikko laajan kivikkokankaan itälaidasta.

Alkaa jo heikosti sarastaa. Kuuraa on karttunut joka paikkaan, ja musta ruuna on aivan valkoisen verhon peitossa. Tämmöisinä pahkahuurteen aamuina ei päivä ota lainkaan tuntuakseen, ei edes hämännäköään. Ja vaikka ruuna astuu niin verkkaan, että reki askelten vaihtuessa ennättää melkein seisautua, ei näy vielä päivän vinkkaa etelässä.

Hongikko on kivikkokankaalla, joka on loiva etelää vasten. Siinä tehdään palanen matkaa uutta tietä kiertäen, niin että se isolta hongalta vie vielä paremmalle. Ruuna rouskuttaa heiniä, loimena selässään minun turkkini, sillä aikaa kun ryhdyn puita kaatamaan. Pimeä haittaa vielä, vaan vihaisesti uppoaa kirkas kirves hongan tervaiseen tyveen, ja kauas sinkoilevat lastut. Jo tutisee runko, kuivat oksat putoilevat risahdellen ja latva vapisee... kerran, kaksi vielä, ja honka rysähtää pitkäkseen, päästäten julmaa jytinää ja rätinää ja mennessään karsien kuivia oksia tielle sattuvista kuostoista.

Jo alkaa päiväkin koittaa. Etelässä näkyy punainen juova; taivas vaalenee vaalenemistaan ja tähtien tuike käy heikommaksi. Palatessa jo laajenee etelän vinkka ja alkaa hohtaa kullalta, ja kun on taivallettu takaisin harjulle, näkyy auringon ylälaitaa kaukana kuusien takaa. Mutta eipä se jaksa nousta kuusten latvain tasallekaan, ja alakuloinen ja kelmeä on sen kirkkaus. Hetken vain raskitsee silmätä tätä pohjoista kylmää maailmaa, kun jo hukkuvan lailla vajoten alkaa painumistaan painua samojen kuusien kohdalle, josta sokkelostaan nousikin.

Mutta sen hetkellinen kalpea loisto on sittenkin ilahuttanut mieltä. Se on kullannut huurteisen metsän, ja kullalle kumotti Ison-Revonkin komeroinen kylki. Viikkoihin se ei näyttäytynyt, kun kaksi pimeää on kasvanut toisiinsa kiinni, ja suuressa surussa on ollut koko maailma. Mutta nyt näyttäytyi, pilkisti kerran sen kirkas silmä, jotta näkisivät nuokin, jotka kahden pimeän sylissä töitä tekevät, että vielä olivat sen silmät kirkkaat ja sydän lämmin ja että se vielä nousee yli kuusten ja Aavasaksan lakeakin korkeammalle.

Helpottaa sydäntä, mieli ilostuu, sillä nyt herää se toivo, että tästä päivästä alkaa aamupimeä lyhetä ja iltapimeä pakenee yöhön päin; joka päivä se nousee korkeammalle, pyrkien yli kuusten latvain ja kiiveten vaarojen laelle ja joka päivä tuntuu kuin aamupimeä olisi häpeissään ja iltapimeäkin varovasti mustia vaippojaan liikuttelisi...

On siis taaskin tullut rajansa kahdelle pimeälle, on varma toivo niiden katoamisesta, ja pian tulee aika, jolloin molemmat pimeät ovat menneet ja päivä paistaa illasta iltaan ja aamusta aamuun.

Juoksun kyhmyä mekin ruunan kanssa palaamme ja hyvältä tuntuu olo. Mielissään on Talvitien Mattikin, kun ranteella porstuan päässä halkoja hakkaa.

"Jo se näkyi aurinkokin... taas monesta aikaa", sanoo hän naurussa suin.

"Jo viimein."

"Ja taitavat alkaa tästä puolin nämä pimeätkin tietää, että on päivä jatkumassa. Niin on ollutkin nämä takaviikot kuin olisi säkissä elänyt ja tynnyrissä syönyt."

Ja naurussa suin, hyvillä mielin Matti puhuu. Ja jutellaan siinä vielä siitäkin, että pian taas alkavat hauskat kevätpäivät, jahka tästä päästään nämä sydänkuut.

Loiva myötäle, joka Martin pirtin edestä alkaa, viettää kotipihalle asti. Ruuna lykkää länget korviin, mäkivyöt ovat tiukalla kuin viulun jänteet, ja pitkä kuorma saikaroi jalaksen jäljestä toiseen. Mutta kun

jrkin mäki on päästy, tempaan ohjista, ja vihaisesti alkaa ruuna juosta, että utukka savuna kupeilla kiertelee.

Mutta kun ruuna on vaalittu, kuorma purettu ja mies syönyt, tupakoinut, alkaakin jo hämärtää. Iltapimeä ojentaa jo käsiään.

Mutta etköhän pian pakene, pimeys, sillä oikealla puolella talvea me jo elämme; etköhän hämyäsi lykkää tuonnemmaksi! Taisit viimeistä kertaa syleillä siskoasi aamupimeää! Tuskin enää samalla vuoteella nukutte.

KETTU-HEIKIN SAUNASSA

Hän on onnenpoikia, Kettu-Heikki, onnenpoikia tämän maan päällä.

Oma on tupanen ukolla kylän peltojen takana, vaaran laidassa, männikön vieressä. Tupa on kallion kyljessä samalla kumpulalla, mutta sauna on taempana notkossa, puron vieressä, joka juoksee lähteestä.

Paras sauna on Kettu-Heikin sauna näillä kulmilla, ja herttaisen löylyn ukko lyökin.

Tuohon kun tupasensa Heikki laittoi nuorena ollessaan, niin silloin jo saunalleen sijan katsoi ja väleen sen valmistikin. Sillä hänen saunansa ei ole niinkuin on kylällä: katkera löyly ja hajanainen kiuas, vaan hempeä on siinä kyly ja pehmoiset vihdat.

Se on minusta niin soma tuo Heikin sauna ja Heikki itekin niin hauska, punaposkinen ukko. Sinne Heikin tuvalle usein kyläläiset könttivät saunomaan, kun eivät itse raskitse puita polttaa pakkasella. Ja lämmin on Heikin sauna pakkaselakin, verraton saunasankari on Heikki.

Tässä tuonnoin, kun kovat pakkaset häytyttelivät ihmisiä ja neniä ja sormia paleltui, ei kylässä lämmitetty saunaa koko viikkoon. Mutta näkyihän kylälle savu Heikin saunasta lauantai-iltana, vaikka oli tulipalopakkanen.

Heikki ei ole saunomatta. Talvella joka lauantai-ilta saunansa lämmittää ja suvella kolme neljä kertaa viikossa.

Näkeehän Heikki kylältä hiihtävän saunavieraita ja käy lisäämässä koivuja, että löylyä riittää.

"Onko vieraan varaa?"

"Harvoin löyly loppuu. Tulkaa tupaan tupakalle, lämmittelemään, että on jotakin pakkasen varalle."

Tuvan porrasten päästä lähtee kova polku alas saunalle. Polku on tikattu vanhoilla vihdoilla saunan kynnykselle asti, ettei harhaan juokse hankeen eikä lumeen asti. Sauna on kuostoista salvattu ja pihka on valunut pitkin seiniä, jotka hohtavat tervankellertäviltä.

"Minkätähden ihan koivuilla lämmitetään?"

"Löyly on paljon puokeampaa ja kiuas kuumenee paremmin. Ei kuusi löylyä saa mieleistä, vaikka viikon lämmitäisit."

Erityinen pino koivuhalkoja on saunan päässä sahattu yhtä pitkiksi ja yhtäläisiksi holvattu. Ne on talven varalta siihen pantu sievään pinon eikä Heikki pirttinsä lämmitykseen niitä käytä.

"Saunapuu pitää olla tosikuivaa, muuten ei tule löyly mieleinen."

Kiuas on iso kiviläjä loukossa ja lauteet veistetyistä, pystyyn kuivaneista kuusista.

"Minkätähden?"

"Senvuoksi, ettei pystyyn kuivaneesta kuusesta enää pihka kirise, joka löylyyn katkua sekoittaa."

Heikki on itse keksinyt uuden kiukaantekomallin, ja hänen keksintöään on kiuaskivetkin. Kiukaaseen on kiilattu rautapata pienillä kivillä, että vesi lämpiää samassa kuin kiuaskin. Kiuaskivet ovat koskesta, teräkivet nimittäin.

"Jos tavallisia maakiviä terään panet, niin pian palavat someroksi, mutta valitseppa kosken rannalta sinervää pikkukiveä, ja niistä kun kiukaan terän oikeinpäin teet, niin ei kuulu karvasta, ei katkua kulloinkaan, vaan aina on kylysi herttainen ja lämmin, mieluinen."

Lauteitten tikapuut on tehty leveästä männyn kelleksestä, johon on kirveellä hakattu askeleet. Katto on kupeva, ja seinät ja muun sisustuksen on savu aikain kuluessa niin mustuttanut, että kiiltelevät. Kaksi on ikkunaa, toinen pirttiin päin ja toinen notkoon.

Mutta saunan porstuan ovet ovat täynnä isolehtisiä vihtoja, joista lemuaa miellyttävä haju.

"Nyt pojat saunaan!"

Sauna-ilta on Heikin juhailta eikä hän hätäilemällä sinne lähdekään. Me muut juoksemme paitasillamme, kengät lapalta jalassa, pirtistä saunaan, jossa tervehtii herttainen lämmin ja haiskahtaa savu ja kostutettujen vihtojen tuores tuoksu.

Viimeisenä tulee Heikki itse, paitasillaan hänkin. Astelee verkalleen, vaikka on kiljuva pakkanen.

"Se tuntuu paremmalta, kun ruumis vähän jäähättää ensin... sitten se löyly oikein ihoon painuukin."

Heikillä on lauteilla oma valittu paikkansa, johon kuumuus karkaa suoraan ja ensiksi. Hän on tuohiseen asettanut pitkän varren, joka on lauteita vasten pystyssä. Sillä hän voi, loikoessaan paikallaan lauteilla, mukavasti padasta ammentaa vettä kiukaalle minkä tuntuu sietävän.

Nyt on Heikki saunavierasten kunniaksi peittänyt lauteet huhtaheinillä ja seinänrakoihin pistellyt kanervankukkia ja hajuheiniä.

Jo on Heikki paikallaan, kuumimmassa nurkassa, vatsallaan loikoo, vihta kyynärpäiden alla. Jo nousee tuohinen pataan... ja läiskähtää kiukaalle monta kertaa perätysten... Kiuas kihisee vihassa, ja vinkumalla karkaa kuuma löyly lauteille... Vielä kerran kaksi tuohikauhaa läiskähtää, ja kiuas kiikkuu ja pihisee... Kuumuus enenee pelottavasti ja tuntuu jo polttelevan...

Mutta Heikki ei ole vielä millänsäkään, katselee märeillen kiukaaseen ja haastelee:

"Välisti kun viikon kaksi ketunpyynnissä hiihtelee ja sitten kun saunaansa pääsee, niin jo pitää löylyä olla..."

"Elä helvetissä enää..."

"Mitäs tämä nyt on... pitäähän tästä päästä vertymään. — Kerta kiellon päälle."

Ja kiuas kihisee.

Jo pakenevat arimmat lauteilta, vannoen ja manaten.

"Eihän tämä vielä."

Heikki makaa tyytyväisenä myhäillen ja haastaa:

"Silloin tässä tarkenin minäkin, kun Känkä-Topias vainajan kanssa kilpaa kylvettiin. Uuh! Oli löylyä. Vaaran Mooses ovelta löylyä löi, kun me Topias vainajan kanssa täällä makailtiin."

Hän innostuu muistelemaan olleita saunasankareita ja kummastelee, ettei nyt nuorempi polvi enää siedä semmoista löylyä kuin ennen vanhaan kestettiin. Hän näyttää niin onnelliselta ja tyytyväiseltä, ja taas hän heittää kauhallisen, suu surkeassa irtivityksessä.

"Tuo Mäkelän isäntä ei ole arimpia. Se mennä kesänä minullekin hätää näytteli."

Jo ovat kaikki karanneet pois lauteilta ja liian on kuuma jo lattiallakin. Säälien Heikki meitä silmäilee... Hänen poskensa punottavat ja harmahtava tukka on epäjärjestyksessä. Todelliselta sankarilta hän meistä näyttää tuolla lauteilla maataessaan, niin että oikein ihmettelemme ja kunnioittavasti puhuttelemmme häntä. Pärevalkea valaisee hänen hiostunutta ruumistaan, joka hohtaa ja punottaa. Ja saunasankari hän on.

"Onkos hyvä löyly, pojat? — Lyömme lisää, että tasallaan pysyy."

"Hyvä on löyly. Ei ole karvasta!"

Nyt vasta Heikki on vertynyt, jo nousee istumaan, jalat riippuen alas lauteilta hän nakkaa monta kauhallista yhtä kyytiä kiukaalle ja alkaa hutkia ensin jalkoja ja sitä myöten yhä ylemmäs...

Eipä ole Heikki ruumiiltaan niinkuin Sasu Punainen, eivät ole hänen jalkapohjansa tasaiset niinkuin Sasulla, eikä alkua ihravatsaan. Mutta sankarilta hän meistä näyttää, kun roivii ruumistaan ja ähkii:

"Lyökää vielä, pojat!... Jopa... jopa... tämä nyt joltakin tuntuu... No vielä kerran siihen padan viereen... ähäh... siinä onkin kuumin paikka..."

Leikki on kaukana meillä lattiallakin, ja hädissään suorii joku tukon ikkunasta pois...

"Elkää hemmetissä, menkää ulos jäähdyttelemään", huutaa Heikki.

Ja ulos porstuaan täytyy paeta... ja sitä Heikki on toivonutkin. Sillä hänestä on suuri voitto, kun saa muut pakenemaan alas lauteilta, ja vielä mainiampi, jos porstuaan häätyvät. Naurahtaa ja virnistelee sieltä ja haastaa:

"Harvat ne tänä maailmanaikana tässä minun saunassani lauteilla pysyvät... Mutta eläisipä vielä Känkä-Topias... ja minäkin vielä olisin parhaassa miehuudessa, niin sitten te, pojat, kuumen tuntisitte."

"Entäs Mäkelän isäntä?"

"Lähtö sille tulee Mäkelälle vielä, vaikka vanhakin olen."

"Ei taida vertoja olla?"

"Ei ole kuulunut. Ja sauna olisi, jos kerran vielä kilpaa saunaan pääsisi. Moni sen kovankin löylyn sietää, kun hiljaa makaa, mutta vihdotaanpa, niin sitten nähdään, kuka kestää."

Jo saa Heikkikin lopulta kyllänsä ja laskeutuu lattialle ja sitten suoraan saunan eteen jäähdyttämään... tulee takaisin, peseytyy ja nousee uudelleen lauteille...

"Nyt pitää ottaa tuimasti lopuksi... niin sitten hikoilee pitkät kotvat."

Me riennämme ennen tupaan, vihaista kyytiä, pitkin tikoitettua polkua, ja kukin alkaa kuivailla tervastulen hohteessa. Hikeä vuotaen, raukeana ja tyytyväisenä kukin kuivailee ja ihailee löylyn hyvyttä.

Jo tulee lopuksi Heikkikin. Työntää liekkeihin ison jalkaniekka-kahvipannunsa, sillä se on hänen taikansa, että väkevä kahvi pitää saunottua ryypätä.

"Se kaiken taudin ajaa ulos."

"Yksin se Heikki täällä kahvinsa keittää ja saunansa lämmittää!"

"Ja niin. Mitäs tässä akalla tekisi torumassa. Saa kahvinsa juoda ja saunansa lämmittää, milloin mieli tekee. En ole akkaa koskaan kaivannutkaan."

"Juuri niin. Ja kulkea pyydyksillään, milloin haluttaa."

"Joo."

Onnenpoika se on tuo Heikki, onnenpoika tämän maan päällä ja kuuluisa saunasankari, ja mainio on hänen musta saunakölsänsä. Luulenpa, että saisi siellä Sasu Punainenkin loimeensa.

Niin minusta tuntuu.

Entä sinusta?

KATAJAINEN KUMPPANINI

Hänen nimensä oli Jaska.

Minä tutustuin häneen tukkitöissä, ja silloin jo meistä tuli hyvät tuttavat. Hän ei liikoja puhellut, mutta sitä enemmän hän mietiskeli, ja lepohetkinämme luimme sanomalehtiä.

Sinäkin talvena satuimme yhteen tukkisavotassa kaukana sydänmaalla. Me olimme tilanneet yhteisesti Päivälehdessä. Sen toivat kulkijat matkassaan, ja eheänä saimme aina lehtemme. Illoin luettiin, saarnattiin satuja ja arveltiin sinne tänne maailman menosta. Jaska oli innokas lukija. Ihmettelin hänen

sitkeyttä, ja kummastelivat sitä muutkin kumppanit. Sillä hyvin usein sattui, että saimme lehtemme vain kerran viikossa, jolloin niitä oli kuusi, väliin seitsemänkin eri numeroa. Se oli aina riemun ilta, kun metsästä palatessamme näimme pinkan rakkaita Päivälehtiämme ilmaantuneen työtaloomme. Sattui aina ystävällisiä kulkijoita, jotka täsmällisesti toivat perille. Silloin Jaskan vakava naama vetäysi leveään hymyyn, ja tuskin hän ehti iltasensa syödä ja kahvinsa keittää: niin oli kiireissään lukemaan.

Oikein roima tervastuli silloin takkaan pantiin, että näki lukea toisella seinällä. Siinä kuka haki mitään istuimekseen, ja lehti käteen...

Mutta väsyneet olivat miehet päivän vaivoista. Vähitellen tavoitti uupumus. Tuolta putosi lehti kädestä, silmät ummistuivat, ja pää norkahti alle päin, tältä samoin ja kolmas vetäysi loukkoonsa porontaljalle pitkäkseen. Niin miehiä kuin sotatantereella toinen toisensa jälkeen torakhti ja kaatui.

Mutta kaukana oli vielä uni ja väsymys Jaskalta. Kun enemmän puolet miehistä jo kömpivät seinänvierille kukin vuoteelleen, heitti Jaska vain uutta tervaskantoa takkaan. Lopulta, jo ennen puolta yötä olivat kaikki muut nukkuneet paitsi Jaska, joka yksin lueskeli ja tutki ja lisäili tervaksia...

Usein hänet tapasimme vielä aamullakin lehtiään lukemassa.

"Se ei tuo Jaska väsykään. Uni minulle tulee aina lehteä lukiessa."

Mutta Jaska oli tuollaisina aamuina mitä herttaisimmalla tuulella ja niin iloinen, että helähteli. Keitteli aamukahvinsa ja teki taas päivänsä työtä niinkuin muutkin.

Mutta sitten kerran ei Päivälehteämme tullutkaan. Ei suinkaan ollut kulkijaa, joten ei postineiti ollut voinut sitä lähettää. Viimein sentään tuli, mutta vain kaksi numeroa, ja toisessa oli sanottu hyvästit lukijoille kolmeksi kuukaudeksi.

Jaska kuunteli tynesti, kuinka on käynyt, että Päivälehti on lakkautettu. Me muut siinä arvelimme sinne tänne, puhuimme siitä, että on se kumma, kun niillä herroilla pitää olla valta viedä meiltäkin ainoa ilomme täällä erämaassa...

Jaska vain pysyi äänettömänä, kuunteli meitä aikansa ja läksi sanaa puhumatta ulos eikä palannut ennenkuin myöhään yöllä.

Siitä päivästä hän kävi vielä harvasanaisemmaksi. En koskaan nähnyt hänen hymyilevän, eikä hän ottanut osaa toisten tarinoihin.

Muille tovereillemme tuli muita lehtiä, tuli Louhi, Savo ja Perä-Pohjalainen. Niitä tietenkin nyt luettiin sitä ahnaammasti, varsinkin kun päivät lyhenemistään lyhenivät ja illat kävivät pitkiksi.

Mutta Jaska ei ottanut yhtään toisten lehtiä käteensä. Hän vetäysi illoilla omaan loukkoonsa, kaverteli lusikkaa, kapustaa ja härkimiä eikä ollut tietääkseenkään toisten ilosta.

Sotautisia luettiin suurella nautinnolla, ja Jaska oli varsin innokas buurien ystävä. Mutta nyt ei välittänyt vähääkään.

"Kuulehan, Jaska! Buurit ovat taas voitolla. Luenko sinulle?" kysyin häneltä eräänä iltana.

"Pidähän omina tietoinasi", ärähti hän loukostaan.

Jaska oli pirtin peräseinään piirtänyt koko sotatantereen kartan kaikkine kaupunkeineen ja jokineen. Minä huomasin salaa, että hän usein katseli karttaansa ja veti liitupalasella merkkejä. Koetin ottaa selvää, mitä hänellä oli mielessä, ja huomasin, että hän veti viivan siihen, missä buurit viimeiseksi olivat voittaneet. Hän lienee salaa kuunnellut, kun muut lukivat, ja niin hän seurasi sota-asioita omalla laillaan.

Tuli sitten joulukuun joulukuun, mutta Jaska pysyi päätöksessään: hän ei joulunpyhinäkään ottanut sanomalehteä käteensä, vaan lueskeli Uutta testamenttiaan. Ja yhtä äänettömänä hän istui loukossaan arki-iltoina, kaverteli ja vuoleskeli eikä näyttänyt kuulevan mitään. Mutta toisten nukkuessa ilmaantui aina uusi valkoinen viiru Jaskan seinäkartaan. Pohjolan pitkä yö loppuu viimein, ja päivä alkaa koittaa. Ja lopulle kävi sekin aika, jona Päivälehti oli tuomittu olemaan suu tukossa.

Eräänä helmikuun päivänä, kun illalla palasimme työstä ja taas entiseen tapaan istuttiin tervasnuotion loisteessa, hymyi Jaska leveästi ja virkkoi: "Taitaapa olla helmikuun päivät eletävissä." Se oli ensimmäinen hymy, mitä kolmeen kuukauteen näimme hänen leveällä naamallaan.

"Jopahan alkaa Jaskakin haastella. Joko ne ovat sen sinun lehtesi nyt päästäneet vesileipäkopista", sanottiin Jaskalle, ja me kaikki olimme iloissamme siitä, että hän taas yhtyi miesten puheisiin.

Mutta Jaska työnsi kahvipannunsa tuleen ja haasteli:

"Jospa ne olisivatkin pitäneet sitä minun lehteäni vedellä ja leivällä, niin hengissä se silti olisi pysynyt, mutta kun ei mitään anneta, vaan tukitaan suu juuri silloin, kun on niin paljon asioita kesken kertomisen... on se..."

Hän kohenteli tulta, silmissä salamoi niin oudosti, ja pari kertaa kohosivat sieraimet. Mutta saatuaan kahvipannunsa hyvään hiilokseen hän haasteli:

"Minä silloin päätin, että en ota lehteä käteeni, ennenkuin saan oman lehteni... enkä ole ottanut. Mutta sen minä sanon, että ei se ole ollut helppoa. Mutta koskapa on pitänyt muittenkin kärsiä, niin jaksan minäkin. Ja nyt se on kulunut aika umpeen. Päivän kahden päästä on lehtemme täällä."

Taas hän hymyili leveästi, harmaat pienet silmät kiilsivät, ja erinomaisen tyytyväisenä hän pyyhkäisi ruskeaa, pitkää partaansa.

Ja kun ensimmäiset lehdet lakkautuksen jälkeen saapuivat, kestitsi hän kahvilla meitä kaikkia ja laitto hakemaan vehnystä kirkonkylästä asti.

KEVÄINEN KAIHOLANI

Minun Kaiholani on kaukana muusta maailmasta ja riemuitsevan elämän karkeloista. Nimitän sitä Kaiholakseni, sillä sinne vien ikäväni ja kaiken kaihoni, pitkän suruni ja pettymykseni. Kevään aamuin sinne kuljen ja haen kevättä mieleeni ja uutta elämää.

Sinne eivät viestit ole mitään tuoneet, eikä sieltä yksinäisen onneni hiljainen riemu kenenkään korvaan kuulu. Sillä minun Kaiholani on keidas eloni puuttomassa erämaassa, kukkakumpu, johon soisin hautakirjoitukseni kerran kirjoitettavan. Se kätkee visusti salaisuuteni ja ivaa maailmaa, joka ei mitään tiedä.

Kaiholani, keväisten unelmieni hauska koti, laulujeni, sydämeni rakastettu onnela! Sulle tuon vieläkin veriset viestini pahasta maailmasta ja sulle raskaan kaihoni kaiutan.

Tie sinne on kuin onnen loiva polku, joka vie puiden lävitse ja aina tehden hauskimpia mutkia. Sinertävän valkoinen on hangen pinta, taivas niin uneksuvan korkea ja leppoisa. Taivaanrannasta toiseen kulkee onnen kultainen koi, ilakoiden kevään heräävästä maailmasta ja kauan kaivatusta lemмен ajasta. Tyyntä riemua tietävät ilmain rannat, kuin odottaen kevään suurta sunnuntaita.

Ympäristöni on omaa maailmaani, omaa yksinäistä onneani. Ei se olekaan pienoinen akvarelli, se on äärettömän suuri jättiläistäulu, jonka on piirtänyt jättiläisnero. Se on meren syvyinen, taivaan korkuinen ja ulottuu kaukaisuudesta toiseen. Ei rajoja lentävälle mielelle, ei esteitä tunteiden paisuvalle tulvalle. Yhtenä ainoana suurena kultamerenä on varhainen aamuhetki, ja kuuluu kuin ikuisen lemмен kanteleesta soitto heljäjäisi.

Tuo se on Kaiholani, tuo, jonka kalju laki siintää muita korkeammalla. Sinne päivän kullat ensiksi ehtivät, sinne lemменkanteleen ääni ensiksi kumajaa, ja sinne ensiksi näkyy, kun onnen kultainen koi maailmoita kiertelee...

Nousen sinne juuri silloin, kun aamun ensi hetki alkaa. Sillä Kaiholani on minun valta nousta mistä mieli tekee. Eikä häiritse tuloni luonnon suurta aamuvirttä. Olen tervetullut. Keväinen Kaiholani ei ole vielä minua unhottanut.

Olen täällä taas kevään juhlaa viettämässä! Olen tuomassa viestejä siitä maailmasta, joka siintää tuolta alhaalta ja näyttää niin surkean pieneltä ja kurjalta.

Sillä täältä näen kaikille ilmoille silmänsiintämättömiin: näen tummapohjaisen Pohjolan, liekaroivan lännen ja ilakoivan idän.

Etelä on niin kumman valju ja totinen ja ikäänkuin itkusilmin katselisi. Olisikohan etelällä, siintävällä ja harsopeitteisellä, aavistuksia, tietoja uudesta elämästä?

Palttinanvalkoisia vaarain lakia kohoaa toinen toistaan mahtavampina. Niiden puuttomat huiput kimaltavat, kiiltelevät ja säkenöivät niin että silmiä huikaisee, ne ovat kuin taikalinnoja, salaperäisiä ja lujia, joissa ihanat immet itkevät sotaan menneitä ritarejaan.

Päivän kullat täyttävät äärettömyyttä, koitar vilistää rannattomia ulapoitaan, ja keväisten ilmojen lemmenkannel soi...

Oliko sen säveleessä kuisketta siitä, missä oli minun lempeni?

Soi, eloni lemmen kannel! Kaikuos niin, että maa ja taivas vavahtaa! Näyttäös tie, missä on minun lempeni! — Sinne tahdon rientää ja tuoda hänet tänne keväiseen Kaiholaani, halki maalimain ja poikki merten. Ja eläisin täällä Kaiholassani ja viettäisin täällä lempeni suurta sunnuntaita.

Mutta pohjoinen on tumma ja riemuton, länsi liekaroi ja itä ilakoi...

Tuolla oli lempeni etelän harson takana niin mittaamattoman kaukana!... Oliko sielläkään? Ei. Siellä ei häntä olekaan. Hän on vain keväisten ilmojen hengetär, joka tänne Kaiholaani välisti eksyy ja unelmoi kanssani täällä, missä ei muu maailma kuule kuiskettamme...

Yhtä ääretön kuin nyt on avaruuden säkenöivä liesi ja yhtä uneksuvan lempeä kuin pyöräyttävä taivas, yhtä kaukana leijaillee onneni ja iloni morsian ja yhtä kaukaa kuuluu lemmenkanteleen vieno valitus.

Mutta tänne Kaiholaani tulen joka kevät nauttimaan yksinäistä onneani ja kuulemaan soittoa ikuisen lemmen valkamasta.

TAKAISIN POHJOLAAN

Takanani on siis jo etelä, iloinen, hauska maailma...

Ja tuolla edessäni, mistä vaalea taivaanranta silmäni huikaisee, on Pohjolani, kaihoni ja lempeni kaukainen koti.

Kuljin kauas Pohjolastani, katselin tuhatjärvistä maatani, kiertelin ja luulottelin, että se oli ihanampi ja viljavampi kuin oma kaukainen ja kylmä Pohjolani. Luulin etelä-Suomen järvien laineita kanteleen soitoksi, männikkömäkiä kukkakummuiksi, ja kuvittelin taivaan sineä niin kertomattoman kauniiksi. Mutta eivätpä ne olekaan. Sillä minä olen Pohjolan lapsi ja sille siksi viimeisen kiitosvirteni veisaan ja viimeiset voimani uhraan.

Minun tuli niin itkevän ikävä Pohjolaani, kun vieraana ja outona kuljin, ja minusta tuntuu nyt niin hauskalta jälleen, kun pääsen valon suureen kotiin Pohjolaani...

Kuinka tuulikin, joka vastaani puhaltaa, on lempeä ja lauha, kuinka ystävän tavalla se hipiääni hivelee! Oi puhalla, kotoinen tuuli, suurten tunturien päältä! Valaise, taivas, kirkkaudellasi pimeä mieleni! Syleile minua, oma komea Pohjolani! Olen niin väsynyt, en jaksa tuntea suuruuttasi, en käsitä valosi äärettömyyttä, mutta syleilysi tunnen...

Tie, jota kuljen, on kuin onneni kultainen polku, joka kellertävänä hiekkanauhana nousee korkealle vaaralle... Vaaran laella jo näen kotikyläni tutun maiseman leveään joen rannalla, somien peltojen keskellä.

On jo yö. Mutta pohjoinen taivas on vaaleansinervä, ja kaukaisuudessa häämöittää suuri jättiläismaisema kuin tumma meri oudon valon vallassa. Tuntuu kuin hiljainen uinaileva henki olisi hetkeksi nukahtanut tai kuin suuri sielu olisi silmänsä ummistanut... Sillä äkkiä ja arvaamatta alkaa auringon punertava laita näkyä ja päivä paistaa. Herää kuin kuiskeita ilmassa, metsistä kuuluu salaperäistä supatusta ja nuolennopeasti lentävät valojen viestit kukkulanhuipulta toiselle, taivaanrannasta toiseen, poikki ja pitkin. Näyttää kuin tuo suuri vuorinen maisema, laaksot ja vaarojen harmaat laet äkkiä muuttuisivat aavaksi valomereksi, jonka pohjalta kuultaa metsiä, vilahtaa jonkin järven pinta ja suunnattomia saloja.

Käkikin kukkuu, ja joen louhikkosaaret heräävät morsiusvuoteeltaan, ja tieni varsilla laulavat linnut minulle tervetuloa. Kuinka oletkaan sievä ja sileä, jokeni, syvä väyläni! Kuinka on viekoittelevan pehmoista usva, joka rantojen siimeksistä nousee!

Ah! Minusta alkaa nyt tuntua, etten olekaan vieras, etten olekaan liikaa sinulle, Pohjolani, Kaiholani, surujeni, rakkauteni ja toivojeni herättäjä. Tuntuu niin turvalliselta ja hauskalta. Valosi on valaissut pimeän mieleni, antanut toivoja sydämelleni, joka jo voitotellen lepoa ikävöi. En vielä tahtoisikaan kuolla, tahtoisin vielä kesäni viettää täällä suuressa valon maassa, tahtoisin nukahtaa tuon vuolaan

virran rannalla ja viettää yksin yöni korkeuksien huipuilla...

En olekaan yksin enkä ystävättä. Minulla on Pohjolani, joka tervehtii mieronkulkijaa ja suo sijaa suuressa salissaan. Syleilee hellästi, ja kiihkotta puhalttaa ikävän tyhjyyden pois sydämeistä...

Mutta tieni laskee alas laaksoon, ja tuntuu siltä kuin vajoisin vähitellen valomerren laineisiin... yksin kuollakseni. Mutta kuolisinpa kauniisti, nukkuisin pois juuri silloin, kun Pohjolani minua syleilee, kun luulottelen kirkkaan silmän minua katselevan ja ikävöivän immen hautani partaalla itkevän.

Mutta ei ole minulla ystävää, ei ole sinisilmää, joka odottaa yksinäistä matkamiestä. Ei muita kuin kolkon komea Pohjolani. Siksi yksin kärsin ja yksin laulelen, yksin lemmin ja unhotan, ja siksi tänne takaisin ikävöin...

UUOSISADAN VIIMEISENÄ YÖNÄ

On kuun pohja, ja tuiskuva taivas on harmaan ja matalan näköinen. Iltasin eivät tähdet tuiki eivätkä leimua revontulet, mutta valkoinen lumi sentään pohottaa ja näyttää, missä tie vie...

Semmoista on ollut jouluviikon. Mutta vuoden viimeisenä päivänä tuuli äkkiä kääntyy pohjoiseen ja ilma kylmenee. Harmaa taivas elostuu ja muuttuu kirkkaammaksi. Taivaanrannat punoittavat pakkasta tietäen, ja lumi narisee. Ja kun lyhyt päivä alkaa hämärtää, on taivas jo tumma ja tuhannet tähdet hyppelevät... Tulee pakkasyö...

Kirkolta on tullut sanomia, että jumalanpalvelus pidetään yösydännä, kun taas loppuu vuosi ja vuosisata.

Tuttu on latu, jota hiihdän kirkolle päin vuoden viimeisenä iltana. Kipakka viima vinkuu pohjoisesta ja pakkaneen tuntuu kovenevan. Mutta kummasti, keveästi, sukki nuolee ladun pohjaa ja keveästi kerintäni viskelen. Latu vie kotimökiltä korven halki suon laitaa, josta ujuen ja uppuraan peittyen lähtee kohti Ahmavaaraa. Vaaran kuvetta se nousee kiertäen korkeammalle, missä vielä kasvaa pitkää petäjää ja kuusta sekaisin. Mutta kun on vuoren kylkeä yhä kohoamistaan kohonnut, loppuu metsä, ja puuton vaaran laki on tasaisena edessäni. Pakkanen on kiihtynyt, tumma on taivas etelässä, mutta pohjoisessa syttyvät jo valot. Toisten, korkeampain vaarain takaa nousevat revontulet kalpean kellertävinä ja leviävät äkkiä taivaanrannasta toiseen. Yksi soihtu syttyy tuolla, toinen täällä, leimahtavat yhteen ja valaisevat suuren vuorisien maiseman omituisella kellertävällä loimullaan. Ja kun ne sammuvat sähisten ja hajoavat väriltöminä tummaan yöhön, syttyy taas toisia ja kuuluu salainen, outo sähinä...

Ahmavaaran juurella on loiva, puuton myötäle, ja vauhti enenee, että silmiä vetistää, kuta alemmas kiidän, ja vasta jänkällä, joka on vaaran alla, se hiljenee. Siitä on vielä korkean harjun yli hiihdettävä, mutta sen toisella puolella onkin jo kirkko ja kirkonkylä leveän joen rannalla...

Hiihtäessä tuntuu kuin minua ahdistaisi, mieltä painaisi ikuinen suru, ja jokin murhe tuntemattomista syistä rasittaisi. Ajattelinko Suomeni tulevia päiviä vai omaa kaivattua onneani ikävöin? Surinko sitä, että oli niin pitkä maani talvi ja kesä niin mitättömän lyhyt? Vai lensikö ajatus kansani onnen vuosisataan ja salamana tulevaan?

Kukahen hiihtää tästä harjun yli, kun on sata vuotta kulunut? Näkyisikö valaistu kirkko tuolta mäen alta, kun kulkija revontulten valossa laskisi harjua alas kirkkonummelle?

Kirkolla on paljon kansaa. Tiu'ut ja kulkuset helisevät, ja hevosia seisoo pitkät rivit tapulin ja kirkon seinustalla. Pakkasen varalta on varustettu matkalle, ja kaikkien kasvoilla huomaa ihmettelyä ja jyrkää rauhaa. Kirkko on valaistu ja puoliyön aikana jymähtävät tapulin kellot soimaan. Mutta niiden tutussa äänessä tuntuu nyt olevan hempeämpi helinä, täyteläisempi ääni kuin koskaan ennen, ja kauas kajahtaa helke pakkasyöhön, kauas sydänmaalle asti...

Pappi on noussut saarnastuoliin. Kansa istuu totisena, vakavana ja mietteissään. Ei kuulu hiiskausta, jokainen ikäänkuin odottaa jotakin merkillistä, ihmeellistä.

Ja kummallisen erilaiselta tuntuu papin ääni, kun hän puhuu...

Hän selittää, kuinka Suomen kansa on Jumalansa turvissa edistynyt ja kasvanut, kuinka se on monet kovat koettelemukset kestänyt ja aina oikeaan ja hyvään uskonut. Nyt on taas kovat koettelemuksen ajat Suomen kansalla — jatkaa hän, ja hänen äänensä on paisuvan voimakas ja täyteläinen. — Nyt on

köyhä kansa taas kovassa koettelemuksessa ja Herra on sillä tahtonut herättää sen jumalattomuudesta. Sillä se kansa, joka hylkää Herransa ja Jumalansa, sen kansan hylkää Herra. Sillä kaikki se aineellinenkin hyvä, jota Suomen kansa on nauttinut, on lahja Herralta. Vähän on meillä turvaa ihmisten apuun, kun suuri vaara meitä uhkaa, Herramme puoleen meidän on käännettävä. Hänen, joka kaikkia kansoja johtaa taitaa ja jonka edessä suurinkin on kuin tomu ja tuhka...

Hän puhuu lämpimästi ja suoraan sydämeen, ja moni silmä kyyneltyy, ja rinnasta nousee raskaasti syvä huokaus...

* * * * *

Saarna on tehnyt syvän vaikutuksen. Ei haastele toinen toiselleen muuta kuin: onnellista uutta vuotta. Kaikki näyttävät käsittävän, että alkaa uusi aika koko maailmalle. Mitä toisi tuleva aika matkassaan?

Ja ajatuksissaan kukin alkaa valmistautua kotimatikalle, kun valaistusta kirkosta vielä kuuluu urkujen mahtava soitto...

Kirkon nurkalla ovat minun sukseni pystyssä, ja siitä sovitan ne äskeiselle ladulleni ja alan painua suoraan kirkkomännikön poikki harjua kohti...

Mutta harjulla tekee mieli seisahtua ja silmätä taakseen. Koko kirkkonummi näkyy tuolta alhaalta hyvin selvästi, näkyy valaistu kirkko, ja sen ympärillä kuuluu kirkosta lähteväin ääniä ja hevosten helinää, näkyy valojoita kirkonkylän kaikista taloista...

Uusi vuosisata on alkanut.

Ja revontulet palavat vieläkin. Nyt ne leimuavat niin, pienestä soihdusta äkkiä leimahtaa kirkas valo ympäri taivaan, valaisten metsäiset maat kauas silmäsiintämättömiin.

Niin toivovasti ja riemuiten ne mellastavat. Tiennevätkö vasta tulevia päiviä, vai sanoivatko hyvästit onnen vuosisadalle?

Ja mietteissäni lykkelen lylyäni Ahmavaaraa kohden, jonka kalju laki tuolta edempää kumottaa.

KUN MUTKAN MOOSES VAIHTOI LAUKKINSA

Sinä talvena hevoset olivatkin hyvissä hinnoissa.

Pohjan puolen miehet kulkivat etelässä markkinoilla ja toivat sieltä uusia, lihavia ja hyvätapaisia hevosia. Silloin oli aina hauskaa, kun meidän kylän miehetkin palasivat etelästä hevosmarkkinoilta. Sillä sitä ei usko, mikä erinomainen viehätys on hevoskaupalla ja kuinka lempparin hauskaa on vaihtaa ja myydä ja ostaa ja laulella ja juoda puolikupposia ja olla iloinen.

Meidänkin kylässä tultiin kuin hulluiksi, kun kuului, että hevosmiehet jo ovat palanneet ja että paljon on tuotu hevosia ja niin tosikomeita, lihavia, nuoria ja hyvätapaisia.

Äijälän Ransi oli suuri liikemies sillä alalla. Hän olikin taitava hevosmies, jonka maine oli kulkenut kauas hevosmaailmassa, ja usein hän oli kilparadallakin esiintynyt ajajana sekä omilla että muiden hevosilla. Mutta hänen oikea elämänsä oli kulkea markkinoilta markkinoille, ostaa, myydä ja vaihtaa hevosia, valehdella ja pettää ja olla pikku hutikassa kaiket talvet.

Sinä talvena, kun Ransi palasi Hämeestä, hänellä oli viisi hyvää hevosta, kaikki erinomaisia.

Tuulena kulki huhu ympäri kylän, että Ransi oli palannut ja viisi uutta hevosta tuonut etelän markkinoilta. Kun hän lasketti kylän halki jollakin uudella hevosellaan, niin ikkunaan riennettiin katselemaan... Ja siitä kasvoi into kylänmiehillekin, että piti päästä ajelemaan ja katsomaan Ransin hevosia.

Aamusta iltaan olikin Äijälässä miehiä niitä tarkastamassa. Siellä oli niin helkkarin hauskaa. Puolikupposia tehtiin, vaihetusta hommattiin ja kauppojakin hierottiin. Ja viinaa oli. Sillä hevoshomma ei ole paljon somempaa kuin muukaan kauppa, ellei pääse vähän hujutuulelle, että on parhaillaan rohkea kaikkiin toimiin. Ja Ransi oli matkassa tuonut tuliaisia, että kaupat kävisivät rennommasti.

Mooses ei ollut mikään hevosmies, mutta nähtyään pirttinsä akkunasta, kuinka muut laskivat kylän

raittia kahakäteen, että höyry nousi, kasvoi hänessäkin intoa ja tuli semmoinen ajelemisen halu, ettei pysynyt sisällä. Hän päätti lähteä ja vaihtaa vanhan Laukkinsa nuorempaan ja vankempaan hevoseen. Ei sillä enää hennonut Laukki-raiskalla rahtiakaan vedättää, se oli käynyt niin vaivaiseksi takapariltaan. Mutta Mooseksella ei ollut sipikkaa, eikä liistereellä viitsinyt lähteä ajelemaan Äijälään, jossa oli niin paljon hevospmiehiä koolla.

Silloin sattui Erkki Timonen palaamaan kaupungista ja poikkesi Mutkan Mooseksen mökkiin, juuri kun Mooses mietiskeli hevosen vaihtukseen lähteä. Erkki Timosella oli hyvää tislattua kaupungin tuliaisina, joita hän tarjosi kahvissa Moosekselle, tarjosi pari puolikupposta ja päälle neljä kylmää ryyppyä. Ja hevospkaupoista he koko ajan ryyppiskellessään juttelivat. Erkki Timonenkin oli kaupunginmatkalla taas vaihtanut hevosen ja voittanut.

Se lisäsi Mooseksen intoa, ja kun Timonen oli lähtenyt, meni Mooses juoksujalassa naapuriin ja pyysi sipikkaa lainaksi.

"Mitä sinä, vanha mies, teet sipikalla? Eihän se ole kuin hevospmiesten ja poikahuijarien reki", tiedusteli naapurin isäntä.

Mutta Mooses selitti, että hänkin tahtoi kerran eläissään ajaa sipikalla. Ja sai naapurilta vastamaalatun, korkeasevisen sipikan lainaksi.

Timosen viinoista Mooses oli päässyt siksi huljutuulelle, että kuvitteli jo olevansa tottunut hevospmies. Tallissa jo läimäytteli Laukkia ruoskalla, että tavat ja lahjat nousisivat. Sillä niin hän oli kuullut hevospmiesten tekevän. Ja karjui ja mellasti muutenkin, että kummalta kuului. Oli ikuinen onni, ettei sattunut akka kotiin: olisi tainnut Moosekselle tulla tallista lähtiäiset. Mutta nyt sai elää omin päin ja reuhata minkä mieli teki.

Vihdoin hän sai Laukin valjastetuksi sipikan eteen. Pani korean, punarantuisen raanun vielä sipikan perään riippumaan, niinkuin oli nähnyt muillakin hevospmiehillä olevan. Ja sitten istui rennosti rekeen ja massautteli suullaan...

Laukki oli nuorena ollut hevosten parhaita, ja vieläkin se antoi vinkeää kyytiä, kun tunsu, että Mooses oli vähin maistellut, ja varsinkin kun sipikan eteen joutui. Ja rentona miehenä Mooses ajeli kylän läpi, lakki kallellaan niinkuin oli nähnyt muillakin hevospmiehillä olevan. Ja kun sattui vastaantulija, niin karjaisi ja tempasi ohjista. Äijälän pihaan laski menemään täyttä ravia, että vinkui, ja pysäytti vasta kun Laukki juoksi tallin seinämälle. Pihalla oli miehiä, ja tuvasta kuului ääniä ja häälinää ja pauhua ja juopuneitten loilotusta. Vaihetusta hommattiin, ja Ransi itse liehui kuin tuskassa ja ollen äänessä lakkaamatta. Siinä pihalla oli iso raudikko. Sitä Ransi marhaminnasta talutti ja pyöritteli ympäri sinne tänne ja kehui... Mutta ensiksi Ransi käski Mooseksenkin sisälle ja antoi ryyppyä ja liverteli, että nyt hänellä on vasta oikea työhevonen, joka tienestimiehelle sopii. Ja kun kuuli, että Mooseksella oli vaihetushalu, niin kaatoi konjakkia pikariin virkkoen:

"Tätä tavaraa minä en monelle anna, mutta noin ikämiehelle kuin Mooses on..."

Ja Mooses kumosi konjakkipikarin ja kiitteli.

Siinä innostuttiin keskusteluun. Ransi selitti, että hänellä on mainio musta, iso, hyvätekoinen, lihava ja niin vankka että... että siinä se on tienestimiehen hevonen.

Ja väliin maisteltiin.

Kehuivat muutkin, että on uljas musta ja niin komea käynniltäänkin, että naurattaa...

Siitä lähdettiin talliin mustaa katsomaan, Ransi edellä, muita miehiä perässä. Siinä hän seiso i parressaan, musta ja uljaan näköinen.

"Mikä sen on nimi?" kysyi Mooses.

"Alarik. Tämä on sen maailmanmainion juoksijan Alarikin jälkeläisiä", sanoi Ransi ja peräytti Alarikia parresta keskilattialle.

"Onpa kyllä kookas hevonen", ihmetteli Mooses ja kävi tunnustelemaan.

Ransi innostui selittämään:

"Katsos, Mooses, näitä jalkoja... Entäs olkapäät... Sen minä sanon, ettei parempia olkapäitä hevospelle panna. Ja sapsat niinkuin häränpaistit ja lautaselta sievä ja hyvätekoinen ja niin umpireisinen sitten..."

"Ja kaula kaareva kuin padansanka", lisäsi joku joukosta.

"Juuri niin. Semmoista kaulaa näkee hyvin harvoin ruunahevosella. Minä en ole koskaan ennen nähnyt, he, he, he..."

"Entäs silmät sitten! Katsos, Mooses, ne palavat kuin taivaan tähdet, ja kävellessä sillä hulmuu harja ja ruumis hytkähtelee, että lystikseen reessä istuu", selitti ja kiitteli Ransi ja taputteli Alarikia lautaselle.

"Onpa saakeli soikoon komea värkki", ihmetteli Mooses.

"Mutta annas kun talutan pihalle, että näet", sanoi Ransi ja talutteli Alarikin ulos, pyöräytti pari kertaa ympäri ja jatkoi: "On sillä selvä jalankäynti ja harja niin pitkä ja paksu, että sitä harvoin hevosella näkee... Katsos noita vuohisiakin... Ja niin hyvä syömään, että etelästä tullessakin aivan toisten loppuja pureskeli kuin ketoheiniä..."

Mooses tarkasteli minkä ymmärsi. Kyllä oli kaunis hevonen se Alarik ja paljon isompi kuin hänen vanha Laukkinsa. Olisipa sentään roimaa, kun tuommoisella silkkimustalla pääsisi laskettelemaan pitkin kylää... Ja taitaisipa Leenallakin silmät aueta...

"Vaihda, Mooses, hevonen on semmoinen, jolla pääsee kerjäläistä pakoon", kehoitettiin Moosesta.

"Ei saa hätäillä. Mutta sen minä sanon, että silkkimustalla ajat, jos vaihdat", arveli Ransikin ja talutti Alarikin takaisin talliin.

Mieli teki Mooseksella Alarikia, mutta ei olisi hennonut rahoistaankaan luopua, sillä tiettenkin Ransi tahtoi välirahoja melkoisen määrän. Mutta hutikka antoi vauhtia ajatuksille, ja Mooses, niinkuin oli nähnyt muidenkin hevosmiesten tekevän, meni Ransin kanssa kuiskailemaan nurkan taakse.

"Vaihtakaa, että päästään harjakannuja juomaan!" huusivat muut heille nurkan taakse.

Mooses tarjoili kättään Ransille, mutta Ransi pudisteli päätään ja naureskeli...

Mentiin sitten uudelleen tupaan, tehtiin puolikupposia ja haasteltiin. Mooses alkoi tulla hutikkaan, kehuskeli jo rahojaankin, ja vaihetusta hierottiin.

"Se on niin komea tien päälläkin tuo Alarik, että naurattaa", kehui Ransi vielä.

Viimein Mooses innostui, sylkäisi käteensä ja tarjosi Ransille. Mutta ennenkuin Ransi antoi kätensä, sanoi hän:

"Mutta se määräksi, että joka jänistää vaihetuksessa, maksakoon purkajaisia punasen rahan eli sata markkaa... niin, tuossa on käsi... ja asia on niinkuin puhuttu."

Mooses suostui siihen, ja kättä lyötiin ja monta oli eroittajaa. Mooses kaivoi välirahat lompakostaan ja maksoi Ransille.

"Ja nyt Alarik on minun ja Laukki sinun", karjaisi Mooses leveästi.

"Niin on. Ja jo sait saateri vie semmoisen hevosen, että kuorma siirtyy", kehui Ransi vieläkin.

Alettiin maistella harjakannuja, mutta Mooses ei uskaltanut enää ryypätä, pelkäsi päihtyvänsä ja muisteli tulista akkaansa kotona.

"Nyt Alarik valjaisiin!" huusi hän reuhaavasti.

Monissa miehissä valjastettiin Alarik, ja Mooseksen vanha Laukki talutettiin eteiseen kulmuilemaan vanhoja lusteita...

Se oli hurjaa hevosta se Mooseksen Alarik. Se teuhasi ja kuopi ja oli semmoisessa lähdön hassissa, ettei monissa miehin oltu saada sitä valjaisiin. Se näytti todenteolla, että sillä hevosella oli lähtömielessä, ja Mooses iloitsi jo kyydistä.

"Ajahan varoen, sillä on tuliset lähdöt", varoitteli Ransi, mutta Mooses virkkoi, kun ohjiin tarttui:

"Olenhan minä vanha suitsimies."

Kuin varjo karkasi Alarik kujasta ulos ja kapaisi vauhdilla tielle päin. Mooseksella oli ohjat tiukalla kuin viulun jänteet, ja reilusti hän koetti istua sipikassa... ja pidätteli ja vihelteli ja tyydytteli Alarikia samoin kuin oli nähnyt muidenkin hevosmiesten tekevän. Ja tielle päästyään Alarik asettuikin kävelemään eikä näyttänyt enää olevankaan kovin virkku. Ei ollut Mooseksen mielestä oikein roima

käynniltäänkään... häntä ei kävellessä heilahtanut aisasta aisaan eikä harja hulmunnut niinkuin olivat kehuneet...

Mooses koetti kerran massauttaa suullaan, jotta näkisi kuinka arka se oli hoputukseen. Mutta Alarik ei näyttänyt suun muistuttamista kuulevan... ei toista eikä vielä kolmattakaan kertaa. Se kävellä vätysteli kuin vanha koni ja astui verkkiaan. Mutta Mooses oli tulisissa ajatuksissa, ja hänestä tuntui, että tarvitsisi saada vauhtia... Ja tempaisi ohjista melko tanakasti ja hihkaisi... Mitä helvettiä...?

Eihän se muuta kun puisteli päätään eikä liioin kävelyäkään parantanut... Jo vimmastui Mooses, noitui ja riuhtaisi ohjista minkä jaksoi ja napsautti ohjaspuolella kyljille...

Ja se lähti juosta lynkyttämään, mutta eihän se vielä ollut kuin lehmänkäyntiä hyvään hevoseen verrattuna...

Moosesta alkoi pistellä vihaksi ja mieleen muistui, että entäs jos häntä olikin petetty...

Hän suuttui silmittömästi, viina nousi päähän yhä enemmän, ja hän kiskoi sipikan pohjalta rahnikoidun ruoskansa, jolla oli Laukki-raiskaa piessyt... ja nousi hyvään asentoon ja iski Alarikia pitkin kylkiä ja poikki lautasia, että maailma lauloi...

Mutta sitä hän ei olisi tehnyt, jos olisi aavistanut, mitä saisi takaisin... Kun Mooses parhaillaan vinguttaa ruoskaansa, sävähtää sipikan sevi tuhannen palasiksi, ja Mooses näkee Alarikin takapäähän nousevan ja laskevan... nousevan ja laskevan... ja kuulee kavioiden vinkuvan ihan korvainsa ohitse...

"Vai niin... vai tämä silkkimusta... potkuri ja häntyri ja perkele koko värkki..."

Ja vihapäissään hän iskee yhä ruoskallaan, kunnes sipikan sevi on tuhannessa linkussa ja hän kuulee jonkun huutavan ja nauravan ja nimeään mainittavan...

Pian katoaa humala päästä, ja hän kääntää takaisin aivan läheltä kotimökkiään. Hän on kuulevinaan Leenan äänen portailla, mutta ei uskalla taaksensa katsoa. Ajelee särkyneessä sipikassa istuen Äijälään päin, katkera katumus mielessään...

Kun hän vähän ajan kuluttua sieltä palaa, on hänellä valjaissa vanha Laukkinsa, mutta yksi punainen raha on vähentynyt hänen lompakostaan... Ja mitä vielä naapuri vaatinee sipikasta, jonka Alarik oli säpäleiksi potkinut...

YÖTÄ IMATRALLA

Ihmisvirran matkassa minäkin tänne saavuin viettääkseni yöni tämän kuulun kosken rannalla. Täällä ei kukaan minua tunne eikä kysy, mistä vieras tulee. Täällä näyttää olevan muitakin mieronkulkijoita, jotka harhailevat yksin elämässä...

Miksi tämä yö on näin tumma, taivas niin matalalla ja miksi minusta tuntuu, ettei täällä näe niin kauas kuin mieli tekisi... Ah, ei se olekaan valoisan, kaukaisen Pohjolani vaalea taivas... tämä on Karjalan juhannusyö, joka vieraan sydäntä synkistää... Ei ole ilma niin keveää ja kirkasta, en tunne siinä sitä hienoa hivelyä, joka Pohjolassani poskia hyväilee... Kuinka olen täällä yksin ja vieras! Ja tämänhän pitäisi olla laulujen suuri kotimaa, jossa ihanimmat ihmistunteet ovat heränneet...

Tässä siis on Imatra... Ajatus tuntuu seisahtuvan, sydämen tykintä käy rajummaksi ja pauhut huutavat ja ulvovat...

Puolihämärässä menen kosken juurelle. Siitä näkee tämän jättiläisrännin, jossa valkoinen vaahto roiskuu ja roivii kallioisesta rannanjyrkästä toiseen. Niinkuin peto, joka syöksee asumattomasta erämaasta, mutta repeääkin voimattomana nähdessään, että viljelemättömät seudut loppuivatkin... Minua värisyttää, ihastuttaa tuo kiehuva vaahto ja pelottaa tuon pedon raaka voima. Se on päässyt irralleen...

Mutta vähitellen tuntuu kuin pauhu ja roiske hiljenisi, ikäänkuin alkaisi kuulua laulua jostakin hyvin kaukaa erämaiden takaa, ensin hiljaa ja voivotellen, mutta sitten kuin kirkas immen ääni...

Se viehättää korvaa, tuudittaa hermostoa niin raukaisevasti... ja samassa hurjistuttaa...

Ah! Se on tuo peto, joka viettelee ja viehättää. Se muuttaa äänensä impien sopraanoksi viekoittelakseen minut... Kuinka sen hyrskyt hyppivät... kuinka sen valkoinen harja hulmuu... kuinka se vetää, viheltää ja viittaa... Olenko erämaan lapsi? Ja niinkö viekoittelet! Tämä hämärä yö on kyllä sopusoinnussa viehätöksesi kera, matala taivas sopii valkoisiin vaahtoihisi...

Jo on noussut päivä. Mutta entisellä paikallani istun vielä. Tahdon nähdä sinut päivän kultien valossa...

Oikeinhan arvasin. Se petomainen voima, jonka yöllä luulin näkeväni, ja se hurja viettelys, jolla kutsuit helmaasi, onkin kadonnut. Olet nyt toisenlainen, olet kuin kaikkein kallein ja suurin ihmisajatus, mikä milloinkaan on syntynyt. Olet eksynyt tänne kauas, laulujen suureen kotimaahan. Annoit kai voimiasi, lainasit lahjojasi silloin kun "venoa veistettiin"...

Nyt jo alan sinua rakastaa, tunnen kuin tuskaa siitä, ettet milloinkaan saa levähtää, ettet koskaan saa viivähtää taipaleessa... Hyppele sitten ja roivi vaahtoasi, soita yötä päivää ja huuda kaikille ilmoille ikuisia voimiasi! —

Aamulla varhain alkavat junat liikkua, ne tuovat ihmisiä oikein kumman paljon. Mistä lienevätkin kaikki. Tie koskelle pölisee, päivä paistaa kuumasti, vesimyymlöiden edustat ovat täynnä janoavia.

Lähelle asemaa pitkään puiden siimekseen on valmistettu pieni tanssilava ja sen viereen katos soittajille. Nyt siinä kuuluu soittavan pietarilainen "Suutarien orkesteri". Ja siinä rämähcelevät monenmoiset soittimet, vinkuu monta viulua, käsiharmonikka pauhaa ja tuhisee ja kattilankannet helisevät. Keskellä kuuminta kirkkonaikaa siinä rämpyttävät ja toiset jumalattomat tanssivat. On se jotakin!

Ei minua muutenkaan miellytä. Kävelen uudelleen koskelle. Mutta siellä on nyt kävelijöitä ja ihailijoita melkein joka puun juurella. Joku rohkea englantilainen on laskenut kallioita pitkin hyvin lähelle kuohuja. Hän seisoo tanakkana, keppi kädessä ja näyttää nauttivan... Mutta tahtoo päästä vielä likemmäksi... ja silloin iskee hyrsky kallion kylkeen, niin että vesi roiskuu rohkean kulkijan silmille ja kastelee hänet kokonaan. Hän perääntyy hetkeksi, mutta vähän ajan päästä hän ilmestyy samaan paikkaan uudelleen...

Mitä lienevät nuo, jotka ovat asettuneet siihen missä viimeiset vaahtot vilahtavat ohi. Kuuluvat olevan ulkomaalaisia. He ovat siinä loikoneet jo aamusta asti ja yhtä huvitettuja näkyvät vieläkin olevan.

... Eihän tämä olekaan erämaan koski, tähän on kuin kaupungin puisto, jossa vilisee ihmisiä laumoittain. Kadonnut on tämän alkuperäinen taikavoima, kun risukot ovat rannoilta hävinneet, ja sijaan tulleet uudenaikaiset ravintolat ja muut koristukset...

Minua alkaa painostaa, tekee jo mieli pois... pois Pohjolaani...

Ja kun juna myöhemmällä kulkee Vuoksen yli, vilahtaa siinä vähäisen kuin tuttua maisemaa... kuin palanen suurta Pohjolaani...

Mutta taivas on niin tumma, päivä laskee ikävästi, ja sitä valoa, joka Pohjolassani korkeuksien huipuilla ilakoi, en täällä näe... Karjala! Laulusi lienevät ihania, mutta minä en ilojasi vaihtaisi valoisaan Pohjolaani...

Keikuta, juna, kiivaasti... Ah, pianhan saanen taas yöni viettää unhotetussa Pohjolassani!

KESÄÄ ODOTELLESSA

Poissa on talven pitkä pimeä. Valon ja riemun aika on tullut.

Ja yö on loppunut. Valo on herrana Pohjolassani, jossa pitkän talven pimeys ja vihaiset viimat pitivät ilkeää leikkiään. Tumma, murehtiva taivas on helakan vaalea ja toivova. Se ei enää kohmetu niinkuin talviöinä, jolloin tähdetkin piiloihinsa pakenevat, vilusta väristen. Synkkä vaippa on poissa, ja halki avaruuden kuuluu iloinen soitto siitä, että valo on voittanut ja pimeys paennut muille maille ja muille taivaille synkeää toivottomuuttaan viettämään. Vielä peittävät valkohanget Pohjolaa, vielä tunturien jäiset tuulet soivat ja puskevat voimiaan etelän ilmoja vastaan. Mutta valkohanget kimaltelevat ja säteilevät niin, että heijastus vaalentaa taivaan sinen, ja kuusista lemuaa kevään tuoksu ja ilmassa

leijaillee keveä hengetär. Ei pysty tunturituuli enää yksin taistelemaan, sillä poissa on hänen valtikkansa, pimeys.

Sillä valo on herrana Pohjolassa.

Miksi sinua niin rakastan, Pohjolani? Miksi valoisina öinä mietin ja iloitsen? Sinä olet oma kaiholani, ilojeni, toiveitteni kehto. Siksi sinua rakastan ja uskon salaisuuteni valojesi valtaan. Sillä korkea taivaasi tuntee tuskani ja valosi välähtää pimeään mieleeni, sinun onnesi on minun onneni ja valosi voitto on laakeriseppele sielulleni.

Rakastan valoasi, yksinäistä, unhotettua suuruuttasi ja keväisten ilmojen lemmenoittoa. Ja kuitenkin mieleni ikävöi etelää, outoa ja omituista. Sillä sieltähän tulevat viestit muun maailman menosta, sieltä lämmin lehahtaa vastaan ja sieltä odotan kesää ja pääskyäni tupani räystäälle.

Kesää odotellessa on kaihoni suurin, ikäväni rajattoman avara ja mieleni tuskainen. Kaipaanko pois Pohjolasta vai itkenkö sitä, että minulla ei ole omaa kultaa eikä laulajaa, joka mustan murheeni visertelisi tiehensä?

Pääskyni tuopi minulle parhaat tiedot suuresta maailmasta, jonka halki se tänne lentää lyhyttä hauskaa valonaikaa viettämään. Mutta vierailta mailla vielä viipyy pääskyni, ja tuskaisena odottelen sen samettisiipien suhinaa. Missä viivyt? Tullos jo! Jo on Pohjola valoisa, jo lauhtuvat vihaiset viimat ja tumma Lapin taivas sinervöi. Jo paistaa päivä, ja pienoinen pesä odottaa sinua.

Kun tulet, vaihdamme matkoja. Jää sinä tänne ja lainaa siipiesi nopeutta minulle. Lentäisin tuota kummallista, outoa etelää kohti, niin hirvittävän kauas... että kerran näkisin sen kukkivan maailman, josta paljon kuulin puhuttavan ja kerrottavan... näkisin sen maailman, josta uneksin ja jota kuvailen niin leppoisan herttaiseksi! Miksi olisi muuten etelän taivas niin vienon viehkeä ja sen kaukaisuus salaperäisen harson peitossa? Niiden takana täytyy olla onnen ja lemmen satumaailma, täynnä kukkakumpuja ja aina vihannoivia kukkuloita... Sieltä minä kultani hakisin etelän tummain tyttärien joukosta. Löytäisin sen, jonka mieli tekee pohjoisille maille. Hänelle kertoisin Pohjolan ihmeitä. Kuvailisin talvista, kukkulaista maisemaa ja tumman yön tähdetöntä taivasta, selittäisin retkeni semmoisena yönä, jona revontulet sähisten syttyvät ja valaisevat pimeän maan ja hukkuvat jälleen suurten tunturien taakse. En muistelematta jättäisi valoasi, en kuvaamatta sitä, kuinka iltarusko tervehtii aamun kultaista koitarta, jolloin Pohjola viettää lemmen ja valon suurta sunnuntaita.

Hän innostuisi, tuo etelän hemmoiteltu lapsi. Hän pyrki matkaani, näkemään tätä unhotettua kylmää maata, josta ei muu maailma mitään tiedä. Hän tahtoisilämmöllään sulattaa kevään kestäväthanget, laulaa lyhyemmiksi talven yöt ja tuoda kesän silloinkin, kun vihaiset viimat vinkuvat. Tänne hänet toisin enkä enää koskaan kaipaisi etelään...

Mutta hänen tulisi täällä vilu ja nälkä ja kaiho ja kaipuu lämpimämpiin maihin. Hän ei jaksaisi odottaa kevättä, joka lupaa ja lupaa, mutta aina astuu askeleen taaksepäin. Hän ei oivaltaisivalojesi voittoja, ei tuntisi tuulen hengessä leppoisaa hyväilyä eikä kuulisi kevätaamuina sitä voitonvarmaa soittoa, joka kumisten avaruudessa kaikuu.

Näin kesää odotellessa mietiskelen, kun yksin retkilläni kuljen ja yksin omaa onneani nautin. Tulee välisti halu saada kertoa ja näyttää muillekin. Onkohan ketään, joka tuntisi Pohjolani, joka kevättähtien hyppelestä osaisi ennustaa tulevia aikoja...?

Mutta kevät kylmät ovat niin armottoman pitkät, Lapin taivas niin riemuttoman toivoton, ja kesää odotellessa kangistuu vieraan veri, unelmat haihtuvat ja toivokin kuolee, kun äkkiä eteläinen alkaa liehua, päivä paistaa ja lämmittää niin, että viikossa vilahtaa kesä tuoksuineen. Ja kesässä on niin sanomaton lämpö ja riemua niin paljon, että vieras havahtaa haudastaan ja näkee äsken routaisen maan kukkivan ja tuntee suvituulen puhaltavan.

Semmoista kesää odotellessa ei mieleni jäykisty, ei toivoni kuole eivätkä onneni unelmat unohdu. Sillä sinua minä rakastan, Pohjola, sinun vaalealle valollesi uskon sieluni salaisuudet.

KULLAN KOTI

Suuren, sinisen järven rannalla oli kultani koti.

Talvisin kuljin sinne hiihtäen valjuina tähtiönä, kun revontulet roihusivat suurten vaarain laella. Siitä

tiesin kulkuni ohjata, kun revontulten näin syttyvän korkean Kontiovaaran takana ja leviävän kalpean kellertävinä yli koko sen maailman, jossa kultani koti oli suuren ja sinisen järven rannalla. Välisti, kun tähdet katosivat eivätkä revontulet syttyneet, kun taivas pimeni tummaksi ja pitkän pitkä ja pimeä Pohjolan yö oli edessäni, eksyin ladulta, jonka oli utukka puhaltanut umpeen. En saanut merkkejä maista enkä voinut tähtiin turvata, en nähnyt revontulien syttyvän korkean Kontiovaaran takana enkä mitään viittaa tiennyt sinne, missä oli kultani koti. Yövyin kuusen juurelle aamun ensimmäistä vinkkaa odottamaan...

Ja hyvin hämärässä näin jo kuusen latvasta Kontiovaaran lumisen huipun... Sen takana oli se siintävä järvi, jonka pohjukassa oli niemen nenä ja niemellä kultani hauska koti...

Kesäisin oli sinne pitkät taipaleet, äärettömät erämaat kuljettavina. Oli virtoja välillä, järven selkiä ja alastomia soita. Mutta virtojen poikki uitiin tukilla, järvenselät soudin kalamiesten ruuhilla ja alastomat suot hyppelin mättäältä mättäälle. Oli niin hauska minun matkani, niin riemuinen oli rintani, ja yksin iloissani laulelin:

"Vaikka polku pitkä on, kivinen ja kaita..."

Talvella hän hiihti minua vastaan Kontiovaaran paljukalle, josta näki kauas siintävää saloa pitkin. Meillä oli omat merkkimme pitkän petäjän kyljessä, ettemme kumpikaan harhaan menneet, vaan tapasimme siinä joka kerta.

Minä löysin kultani kodin kerran talviyönä, kun eksyksissä hiihtelin halki asumattoman erämaan. Monen vaaran laelle olin hiihtänyt, laskenut juurelle ja taivaltanut laaksoja ja kumpuja pitkin. Nousin viimein Kontiovaaralle... näin kuun valossa suuren, valkoisen järven ja tummat kuusikot sen rannoilla. Sinne minä hiihdin, ja järven päässä oli koivikkoniemi ja niemellä talo, kultani koti. Silloin alkoi ystävyytemme ja siitä lempemme.

Kävin usein kultani kodissa. Kontiovaaran petäjällä hän oli vastassani, ja siihen hän minut saattoi. Me aioimme rakentaa oman kodin järven toiselle rannalle, männikköniemen nenään. Siellä oli hyvää peltomaata ja niemen juuritse juoksi joki ja talon kohdalla kohisi koski, meidän koskemme. Niin me tulevia päiviä kuvittelimme, kun Kontiovaaran petäjällä hyvästelimme. Niin me tuumailimme, että muun maailman unhotamme...

Kesäisin, kun kultani kotiin menin, sytytin nuotion järven rannalle. Hänpä näki savun nousevan, arvasi ystävänsä olevan tulossa ja souti järven poikki noutamaan... Hänellä oli oma pieni ruuhensa, jolla yksin kulki kalassa, ja sillä hän minut souti, nouti, saattoi takaisin. Oli niin hauska katsella kesäiltoina, kuinka hän kiireesti työnsi ruuhensa vesille, istui teljolle ja tarttui tanakasti airoihin. Hänellä oli pitkä, vaalea palmikko, joka soutaessa oli yli olkapään. Ilta-aurinko kultaili hänen hiuksiaan ja punaposkia, ja vähän väliä hän silmäili taakseen, seisoinko minä rannalla. Hän viuhtoi huivillaan iloissaan, ja minä vastasin puhaltamalla tuohitorveeni...

Me olimme päättäneet asiamme. Syyskuun raikkaana päivänä läksin häntä viimeistä kertaa noutamaan entisestä kodistaan. Entiseen tapaan sytytin nuotion järven rannalle ja odotin tutun ruuhien tuloa... Mutta se viipyi... viipyi... Vihdoin soutaa vanha mies isossa veneessä, soutaa verkalleen kuin tahallaan minua kiusaten. Siellä tulee hänen isänsä minua noutamaan...

"Missä Anna on?"

"Hukkui eilen, kun semmoisella myrskyllä läksi yksin kalaan."

Hän sanoo sen tynesti, mutta ääni värähtää, ja hän pyyhkii kyneleen poskiltaan...

Olen kulkenut kullan kodin ohi talvisin — eivät hymyile ikkunat minulle — olen kesäisin järvellä soutanut... vesi ei ole sinervää kuin ennen; Kontiovaaran petäjään ei ole tullut merkkejä, ja tuolla etäällä odottaa männikköniemi turhaan uusia asukkaitaan...

Mutta siitä on mieleni hyvä, ettei kukaan tiedä, missä on se suuri ja sininen erämaan järvi, joka vei kultani, eikä kukaan löydä petäjää, jossa meidän merkkimme ovat, — eikä kukaan tiedä paikkaa, jossa oli vaaleakutrisen Annani koti, oman kultani olinpaikka. —

VUORON VIERAISSA

Tuomas Härkönen oli kouluajallaan reilua poikaa.

Hänet salvattiin karsseriin jostakin vähäpätöisestä syystä, mutta Tuomas iski karsserin akkunat sähäleiksi ja tahtoi vapauteen. Ja vapauteen hän pääsikin, muuttaen kauas maalle, jossa peri isänsä talon ja rupesi työmieheksi.

Mutta viimeisenä iltana, juuri sinä, jona hän oli karsserin akkunat rikkonut, hän piti aika kemit luokkatovereilleen. Sillä nyt hän oli heistä iäksi eroava, he kulkisivat opin tietä, hän palaisi maalle ja aikoi kehittää itseään maanviljelijäksi. Niissä kemuissa juotiin paljon ja vannottiin pyhiä valoja. Sillä välin kun rehtori valmisteli erottajaispuhetta Tuomas Härköstä varten, juotiin ja laulettiin Tuomaan kamarissa ja luvattiin toveruutta ikipäiviksi. Ja kun aamupuoleen yötä erottiin, puhui Tuomas vielä niille kolmelle tovereistaan, jotka pystyivät kuuntelemaan hänen puhettaan:

"Se on siis päätetty. Te kolme, Kinnas, Plösö ja Lalli, lupaatte siis, että ylioppilaaksi tultuanne tulette sinne maalle minun luokseni kesää viettämään..."

"Me vannomme! Meidän toveruutemme ei lopu tähän! Terve! ja onnea matkallesi ja menestystä toimissasi! Terve vielä, kunnan toveri!"

Rehtorin erottajaispuhe, jonka hän oli päättänyt pitää koko koulun kuullen, jäi pitämättä, sillä hänelle ilmoitettiin, että Tuomas Härkönen oli poistunut kaupungista ja tietämätöntä oli mihin päin.

Tuomas Härkösen hyväksi ei ole sittemmin mitään puhetta valmistettu.

Työ ja aika kypsivät miehen. Tuomas Härkösenkin mieli tasaantui, ruumis varttui, vaikka sielu välisti sairastikin. Hän tunsu hyvin yksinäisinä iltoina, kun työstä palattuaan joutui silmäilemään sanomalehteä ja näki entisten toveriensa edistyvän, että oli hurjuudellaan menettänyt sen elämänsä uran, jolla hänellä olisi voinut olla niin loistava tulevaisuus. Joskus se kirveli mieltä, mutta hän oli kerran päätöksensä tehnyt, eikä sitä käynyt enää katuminen eikä muuttaminen. Kaiken kuntonsa hän käyttikin työhön ja edistyi jättiläisaskelin alallaan, tehden talostaan paikkakuntansa mallikelpoisen.

Vuodet vierivät nopeasti. Entiset toverit olivat tulleet ylioppilaiksi ja jatkoivat lukujaan Helsingissä. Ei ollut kummaltakaan puolelta lähestytty. Toverit eivät olleet riviäkään lähettäneet Tuomaalle, eikä ollut Tuomaskaan puolestaan mitään virkkanut.

Mutta kerran kesällä ajaa karautti kolme valkolakkista herraa Tuomas Härkösen pihalle.

Ne olivat Kinnas, Plösö ja Lalli.

Siitä tuli hauska kesä heille kaikille. Iltaisin, kun he puutarhan huvihuoneessa asettuivat totia juomaan, he muistelivat ollutta kouluaikaa ja poikavuosien elämää.

"Jos sinä Tuomas sentään olisit Helsinkiin asti päässyt... sitten sinä vasta olisit nähnyt... Mutta se on kulkenut ympäri koko maan tuo sinun viimeinen urotyösi... kuinka sinä iskit karsserin akkunat sähäleiksi ja hyppäsit vapauteesi... Ja onnen poika sinä olet! Terve, veikko!"

Ja Lalli, joka aikoi papiksi, piti yön tullessa kauniin puheen isännälle. Ja he innostuivat kaikki, joivat maljoja menneille muistoille ja pitivät puheita.

He viipyivät syksyyn asti talossa ja mellastivat mielensä mukaan, hakkailivat talon piikoja, hätyyttelivät kylän neitosta, tekivät häiriötä niityllä, ja Tuomaan täytyi uhrata monta kirkasta poutapäivää, pitääkseen seuraa vierailleen.

Kun he syksyllä lähtivät, evästi Tuomas heitä rahalla ja eväskontilla. Ja he lupasivat aina muistaa ja toivoivat Tuomaan tulevan heitä tapaamaan, kun hekin saavat oman kodin.

Ja niin erottiin hauskana syyskuun päivänä.

Mutta heidän olonsa Tuomaan luona oli tullut perin kalliiksi. Ei sillä hyvä, että isännän oli täytynyt ottaa sijaansa mies, vaan lisäksi oli muita kuluja ja kosolta mieliharmia. Olihan hänen täytynyt heitä rahoillakin varustaa, eikä niistäkään kuulunut penniäkään takaisin. Eivät edes kirjeessä kiittäneet olostaan. —

Kuluipa taas vuosia.

Tuomas Härkönen oli tarkannut toveriensa kehitystä ja ylennyksiä virkauralla. Kinnas oli heittänyt lukunsa sikseen ja perinyt isänsä suuren kauppaliikkeen. Plösö oli pastorina samassa kaupungissa, ja Lalli, joka aikoi papiksi, oli muuttanut mielipiteitään ja eleli asianajana. Ja he olivat kaikki kolme entisessä koulukaupungissa, jossa heillä oli niin monta hauskaa ja hullunkurista muistoa

poikavuosiltaan...

Tuomaan alkoi tehdä mieli kerran vielä käydä uudistamassa vanhaa ystävyyttä. Ja olihan hänellä kutsut... Hän valmistautui matkaan ja päätti käydä katselemassa sitä paikkaa, josta oli karkumatkalle lähtenyt, sillä hän ei ollut sen koommin jälkiään kerrannut, pian pariinkymmeneen vuoteen...

Oli siellä vielä jäljellä entistä, mutta paljon oli uusittu... Entisellä paikalla vielä oli sekin karsserin akkuna, jonka Tuomas särki ja josta vapauteensa hyppäsi...

— Minä olen katunut sitä hyppäystä ja taas sitä siunannutkin... ja ehkä on parasta näin kuin on, — ajatteli hän ja napitti lammasturkkinsa kiinni kävellessään entisen koulun ohi.

Hän kävi ensiksi Kintaan puheilla. Kintaalla hän oli kuullut olevan ison liikkeen, ja perityn rikkauten sanottiin yhä lisääntyvän. Päältäpäinkin jo näkyi, että talo oli vaurastumassa. Katupuoli oli rakennettu uudestaan ja entistä paljon isommaksi.

Tuomas meni puotiin ja kysyi:

"Onko patruuna kotona?"

"Konsuliako tarkoitatte?"

"Juuri niin. Konsulia."

"Hän on ruokalevolla eikä..."

"Herättäkää ja sanokaa, että Tuomas Härkönen tahtoo puhutella."

"Ei häntä saa häiritä... ruokalevolla..."

"Mitä se maksaa, että keskellä päivää nukkua töhertää", sanoi Tuomas vähän loukkaantuneena ja läksi pois.

Saatuaan tietää, missä pastori asui, astui hän rohkeasti eteiseen ja soitti kelloa, että seinät tärisivät.

"Mikä maailma täällä niin jyryää..."

Sieltä tuli Plösö itse avaamaan. Tuomas tunsu hänet heti, vaikka hän oli parroittunut ja laihtunut ja muuttunut semmoiseksi honteloksi saikaraksi.

"Etkö sinä minua tunne?" kysyi Tuomas ja alkoi kätellä.

Tunsihan pastori viimein ja käski istumaan.

"Vai niin. Onpa hauska tavata. Sinulla on tietysti asioita kaupungissa. Koska oletkaan viimeksi käynyt?" puheli Plösö.

"No etkö sinä sitä muista, etten ole sitten käynyt kun hyppäsin karsserista", vastasi Tuomas, ja häntä alkoi vähän harmittaa Plösön välinpitämättömyys.

"Aivan oikein... aivan oikein. Siitähän on pitkät ajat."

"Onhan siitä. Siitäkin on jo toistakymmentä vuotta, kun te kolmisin kesää maalla vietitte."

Pastori ei tuntunut tahtovan sitä muistella. Olihan siellä tapahtunut yhtä ja toista, mitä ei olisi ollut pastorin hauska muistella.

He istuivat kauan äänettöminä. Tuomas toivoi, että Plösö tarjoaa tupakkaa, mutta kun ei kuulunut, otti hän esille oman kukkaronsa ja pani piippuun.

"Niin, suo anteeksi. Minä kun en itse tupakoitse, niin ei tule hankituksi vieraillekaan", selitti pastori.

Tuomaasta näytti, että eipä tainnut liietä tupakkaan. Köyhältä näytti kaikki, ja kovin laiha oli isäntäkin.

"Jaha. Jaa... Koska aiot lähteä kotiinpäin?"

"Lähteäkö? Vastahan minä tänä aamuna tulin."

Tuomasta suututti tuommainen kysymys. Eihän hän täällä kerjäisi, jos viipyisi enemmänkin aikaa. Hän teki liikkeen lähteäkseen, eikä pastori näyttänyt tahtovan estää.

"No nytkö jo lähdet! Olisit nyt istahtanut, että olisit juonut kahvikupin. Sattui minulle nyt kirjoituksia, etten oikein ehtisi... Mutta me tavataan vielä, ennenkuin lähdet kaupungista."

Ja juuri kun Tuomas teki lähtöä, näki hän toisen huoneen ovenraossa laihan naisen kasvot ja kuuli sanottavan:

"Kuka kumma täällä polttee niin pahanhajuista tupakkaa, että ihan koko huoneet haisevat..."

Tuomas astui vihaisesti ulos portista ja noitui itsekseen. Eipä tuolla viheliäisellä ollut edes ryyppyn varaa, ajatteli hän ja käveli vihaisesti katua pitkin.

Hän poikkesi ravintolaan syömään, mutta pahalla tuulella hän oli. Juotuaan kelpolailla olutta hän päätti vielä käydä Lalliakin tapaamassa.

"Nyt ei ole vastaanottotunti", sanottiin hänelle. "Eikä herrassöötinki suvaitse, että muulloin lasketaan sisälle."

"Sepä on h—tin kumma! Sanokaa, että Tuomas Härkönen tahtoo puhutella. Minä en lähde ennen pois, uskokaa jos tahdotte."

Käytiin ilmoittamassa, ja herrassöötinki tuli itse Tuomasta keittiöstä hakemaan.

Lalli oli sentään vähän entistä miestä. Tarjosi kumminkin tupakkaa, mutta kiire hänelläkin muka oli, ettei tällä kertaa joutuisi pitkiin puheisiin. Ja samalla kysäisi:

"Koska aiot lähteä?"

"Sitte kun kerkiän. Lempojako te siitä tahdotte? Tiedän kai minä lähteä, kun olen tiennyt tullakin. Samaa tiedusteli Plösökin."

"No en minä sillä mitään, vaikka kysyin", pyyteli Lalli anteeksi ja hyvästellessä virkkoi:

"Me tavataan vielä, ennenkuin lähdet kaupungista."

Tuomas ei voinut kyllin kummastella noita herroja. Vanhoja veikkoja ollaan ja niin pitkästä kotvasta tavataan eikä ryyppyn varaa kummallakaan, vaikka siinä on puoti vieressä...

Hän meni majataloonsa ja kirjoitti kolme kirjettä, yhden Kintaalle, toisen Plösölle ja kolmannen Lallille. Hän kutsui heidät illalliselle kaupungin parhaaseen ravintolaan ja päätti kestitä vielä kerran, hävittömiä...

Ja he saapuivatkin kaikki, Plösökin, vaikka oli pappi.

"Minä en missään tapauksessa olisi tullut. Mutta kun käsky tuli mieheltä, jota koko elinaikani olen kunnioittanut ja jonka toverihenki on meillä kaikilla niin elävässä muistissa, pidin suoraan sanoen velvollisuutenani", alkoi pastori imarrella.

Ja kiitollisia olivat tietenkin Kinnas ja Lallikin.

Mutta sen he kaikki huomasivat, että Tuomas joi tavattoman paljon ja että hänessä vieläkin näytti kiehuvan sama hurja veri kuin ennen poikanakin, kun hän hyppäsi karsserin akkunasta.

Tuomas kävi yhä rajummaksi. Muut vieraat katselivat pitkään noita kolmea, jotka alentuivat juomaan tavallisen talonpojan kanssa. Pastoria alkoi hävettää, ja hän virkkoi:

"Ellet sinä, Tuomas, tynny rauhallisesti istumaan, täytyy minun jättää tämä seura."

Siitä Tuomas sai tulta tappuroihin ja alkoi puhua vierailensa jotenkin peittelemättä.

Plösölle hän virkkoi:

"Mene, veikkonen, kun mielesi tekee! Olen minä jo sinua juottanutkin sen verran kuin sinäkin minua... Mutta lähetä sille pojalle sinne meidän kylälle vähän kymmenyksistäsi..."

Siitä loukkaantuivat Kinnas ja Lallikin, ja pastori luikki tiehensä minkä ennätti. Mutta Tuomas oli vielä kerran innostunut ja tunsi, että hänessä vielä kiehui entinen, poikavuosien tulinen veri ja mieltä jännitti yhtä joustava vauhti. Ja sen saivat Kinnas ja Lalli pian tuntea. Hän iski kaikki lasit pöydältä silpuksi ja potkaisi pöydän loukkoon.

Akkunasta hän ei hypännyt, mutta herrat hän ajoi ulos kaikki ja maksoi suuret sovinnot melskeestään. Ja yöllä hän lähti kaupungista.

Eikä hän suinkaan enää koskaan käy uudistamassa vanhaa ystävyyttä.

VÄLIMAAN VAARIN SUKKELUUS

Kaiken viikkoa oli tuiskunnut lunta ja tuullut idästä ja etelästä. Tiet peittyivät kylän raitillakin puoliväkisten, ja metsätie meni aivan umpeen. Ja liike näytti asettuvan. Ei olisi kukaan ensiksi tahtonut kahlata tietä auki, ja senvuoksi kuljettiin monta päivää pyryn perästä kylän raittia suksilla, eikä tiellä näkynyt kuin pyörevä pulkanjälki, kun joku poromies oli kylästä uskaltanut loitommaksi.

Mutta viimein ilmestyi hevosmiehiäkin, rahdista palaajia ja heinämiehiä, ja vähitellen maantie jäljittyi ja kovettui entiselleen.

Mutta metsään ei kukaan uskaltanut. Moniailla olisi jo ollut kipeä tarvekin metsään, kun puut kävivät vähiin ja olisi tarvinnut käydä heinäänkin metsäniitylle, mutta kukin odotteli ja odotteli, että jahka tulee jälki metsään, niin kyllä sitten... aivan umpea sinne ei lempokaan lähde yksin kahlaamaan, hevostaan rääkätäkseen.

Ja sitä odotettiin, milloin tie puhkaistaan metsään, ja kukin toivoi, että sen ja sen talon täytyisi ensiksi... siinä ovat puut olleet vähissä ennen pyryä... mikäs auttaa!

Niin varrottiin viikon päivät.

Kylän yhteinen metsätie näkyi joka taloon. Se nousi kylän takaa ylös aukeaa mäkeä, että jälki kyllä näkyisi... Joka aamu kävi joka talon mies kujalla tähtäämässä, että eikö näkyisi... mutta ei näkynyt... Sileänä pohotti vain lumen valkoinen pinta ison männyn luona, mistä tie kääntyi metsään.

Niin oli odotettu viikon päivät ja puun tarve ja heinäin puute uhkaili.

Välimaan vanha vaari, joka oli kylän vanhimpia, kertoi nuoruutensa aikana olleen tapana, että pitkällisten pyryjen perästä aina koko kylä lähti yksimielisesti tietä puhkaisemaan. Ei silloin odotettu, että joku yksin puhkaisisi, vaan kaikki lähtivät yhtäaikaa ja milloin oli minkin talon hevonen eellimmäisenä, vuorotellen.

Mutta mitä autoivat vaarin muistelemiset, nykyisen polven miehet eivät olleet niin yksimielisiä. Eikä vaarin puheista kukaan ollut millänsäkään.

Mutta eräänä aamuna, kun tosihäätä jo hätyytteli muutamissa taloissa, näkyi kauas syvä hevosen ja reen jälki kylän kaikkiin taloihin. Se pohotti sievänä kaarena mäkeä ylös ja painui metsään entistä tien pohjaa myöten. Ja kukin tuli hyvillään ja alkoi valjastaa hevostaan metsään lähteäkseen.

Herralan Kustaa, joka vasta oli palannut kilpa-ajomarkkinoilta ja tuonut kolme vankkaa kauppahevosta, valjasti kaikki kolme ja niin renkineen hommasi metsään. Ja isolla männyllä satuttiin yhteen roikkaan, kymmenkunta kylän hevosta, alastomat reet kullakin perässä.

"Jopa on jälki metsään", lausui kukin toiselleen, niinkuin ei ennen olisi havainnutkaan eikä kujalla kurkistellut.

"Mutta olipa se koko säätä, kun vatsaan asti on lunta entiselläkin tiellä."

"Oli se."

Kukin oli hyvillään, kun oli ollut edes yksi niin rohkea, että uskalsi tien puhkaista. Nyt oli paljon rennompaa kulkea...

"Kukahen täällä on käynyt?"

"Kuka lie. Mutta olisihan tänne päässyt kuka hyvänsä, jolla on hevonen", kehui Herralan Kustaa.

Syrjälän Jooseppi oli maankuululla mustallaan eellimmäisenä ja huusi Kustalle:

"Liekö nuo sinunkin uudet hevosesi lumihevoseja?"

"Tässä on sellainen lumiaura, että häpeään ajaa kaikki muut", kehui Kustaa isoa Liinakkoaan, jonka reessä itse istui.

"Mutta eipä osaa askelta noudattaa se lumiaurasi", väitti Jooseppi, kun näki Liinakon kahlaustavan.

"Mitäs, kun ne teidän ryykköhevosenne astuvat niin lyhyeen, ettei tämä saata niin tiputtamalla kävellä."

Niin väiteltiin, ja puolet miehistä menivät Syrjälän Joosepin Mustan puolelle, puolet taas kehuivat Herralan Kustaan Liinakkoa.

Ja niin väitellen noustiin harjulle, josta tie lähti kulkemaan näreikön halki. Ja hyvillään oltiin ja kukin oli ihmeissään, että kuka oli ollut niin rohkea, että yksin läksi metsään, ja jäljistä näkyi, että hän jo oli palannutkin.

Mutta kun oli taivallettu näreikön poikki, josta alkoi leveä jänkkä, tuli kummat eteen. Siinä näet loppuikin jälki, ja selvästi näkyi, että yksityinen metsässä kävijä oli siitä kääntynyt takaisin.

"Jo tuli, pojat, kummat! Jälki loppui, umpi tuli eteen. Tästä se on kääntynyt takaisin. Tulkaa katsomaan!" huusi Syrjälän Jooseppi, joka ajoi etumaisena.

Perässä tulijat ottivat reestä suksensa, ja niin hiihrettiin kummastellen katsomaan. Mutta mitäpä se parani "syynäämällä", siitä oli todellakin palannut.

"Narrasi meidät vain metsään, lurjus", arveli joku.

"Niin teki. Käännytäänkö takaisin?"

"En lähde minä... minulla on värkissä varaa", huusi Herralan Kustaa vimmastuneena ja äkäisenä. — Muutkin murjottivat, kun asia alkoi selvitä, että joku konna oli saanut heidät liikkeelle.

"No anna mennä sitten!" huudettiin Herralan Kustaalle.

"Niin, annappa nyt lumiaurasi koettaa", huusi Syrjälän Jooseppi.

"Pois alta!" karjaisi Kustaa ja koetti ajaa tiepuoleen päästäkseen toisten edelle. Mutta muutkin innostuivat ja Joosepille huudettiin:

"Elä päästä lumiauraa edellesi... eipä se sillä, näemmä, pääsekään."

Mutta paksua oli lumi, niin että hevosen selkärangan yli kuohui, kun Herralan Kustaa pyrki eellimmäiseksi. Hän tempoi ohjista, noitui ja huusi ja vimmastui lopulta, kun "lumiaura" ei ottanutkaan mennäkseen. Kun muut nauroivat ja tiedustelivat, paljonko vuota maksaa, raivostui Kustaa niin, että hyppeli vihasta.

"Eipä lumiaura liikukaan. Jopa sai Herralan rikas tallivarsan hevossaupassa", huudettiin.

Mutta kun Kustaa vaivoin pääsi lähemmäksi Syrjälän Jooseppia ja huusi, että pois alta, niin Jooseppikin läimäytti maankuulua Mustaansa lautaselle ja huusi vuorostaan:

"Kyllä tietä tulee... tulkaa perässä."

Ja Joosepin Musta, joka oli tottunut paksussa lumessa kulkemaan, asteli nytkin, entistä tietä tarkoin noudattaen, ja jätti muut pian jälkeensä.

"Eihän se sinun lumiaurasi jaksa valmistakaan tietä perässä tulla", huusi Jooseppi vimmastuneelle Kustaalle.

"Tenimys ja pahantapainen koko värkki, kun häntäänsä huiskuttaa kuin luutaa", naurettiin Kustaan kuullen.

Tappelematta sentään kukin omaan palstaansa kahlasi, ja kuorman saatuaan he tulivat takaisin, mikä pikemmin, mikä kauemman aikaa kuormaa pannessa viipyen.

Illalla sitten levisi kylälle tieto, että aamulla näkynyt jälki olikin loppunut jo näreikön päässä. Selvästi oli näkynyt, että tarkoitus oli vain narrata kyläläisiä umpitielle. Ja varmaankin se lurjus oli luullut, että miehet häätävät palaamaan, — ettei ole rohkeutta ummelle mennä.

"Mutta kuka osasi olla semmoinen vintiö? Selkäänsä tarvitsisi saada."

"Kuka sen tietää, mutta tämän kyläläisiä se on."

Siitä puhuttiin monessa pirtissä sinä iltana ja kerrottiin rovastillekin, joka hymyili makeasti, ja lukkari

nauroi ihan katketakseen.

Välimaan pirtissä sitä kummeksittiin myös. Mutta Arviiti renki, kun asian kuuli, virkkoi vaariin päin kääntyen:

"Missä vaari lie varsallaan käynyt mennä yönä, kun sillä aamulla vielä oli tierat takakoivissa."

Virkkoi ja iski vaarille silmää.

Vaari veisteli kirvesvartta, kohotti harmaata päätään, ja siitä näkyi kaksi veitikkamaista silmää, kun hän vastasi Arviitille:

"Kai sillä on riiailemassa käyty."

Mutta ukko hymyili partaansa, kun oli hoksannut keinon, jolla sai kyläläiset metsätietä puhkaisemaan.

Ja nyt kuulutaan kiusattavan Herralan Kustaata ja muita, että jopa annoitte Välimaan vaarin itseänne narrata.

KENEN "MERKIT" PARHAAT

Tämmöiset pitkät keväimet, kuten nytkin, ovat meille maamiehille sangen ikäviä. On rehun puute, pohjoinen puhalttaa, ja jäät toljottavat liikkumatta.

"Kääntäisi tuulen etelään päin..."

"Siinäpä se onkin... mutta ei käännä... Juhannuksesta kukaties."

"Ei kannata sitten kylvää."

"No ei."

Mutta siihen tulee vielä muitakin miehiä, kylän vanhempia "merkkimiehiä". Sanotaan heillekin, että eipä näy kesäksi kääntyvän.

"Huomenna kääntää etelään... ruuna näkyi haukottelevan", tiesi Juuruss-Antti, ilmanennustaja ja merkkimies.

"Ilmanmuutos tulee... vesisade jo huomenna. Kivi näkyy meidän kujalla itkevän", laskee Viialan ukko, kauas kuuluisa merkkimies.

"Nöyrä sää tästä vielä tulee... meillä piehtaroi rakki, että karvat pölisivät", oli Möttösen Laakus merkinnyt.

Kuunneltiin ja uskottiin. Sitten tuli Herralan Kustaa, suurviljelijä ja muutenkin kuuluisa. Virnisteli pilkallisesti, arveli:

"Semmoiset merkit... vanha ruuna, kivi ja kissa... yhtä kuin tyhjä! Mutta minulla on ilmantietäjä, joka ei valehtele ja tietää täsmälleen. Mutta ei sitä olekaan joka miehen seinällä."

"Taitaa olla sellainen pyöreä kello kuin pappilassakin."

"Joo. Mutta tämä minun on paljoa parempi. Sen kenkkäsi Sitorovi. Minä kun ostan siltä niin paljon."

Mutta nyt alettiin kiivaasti väitellä vastaan ja sanottiin Herralan Kustalle, että tietää huutia... eikä rupea valehtelijoiksi tekemään maankuulujen merkkimiesten hyväksi tunnettuja merkkejä. Lopulta meni joku Kustaankin puolelle, ja siinä nousi kina, ettei vertaa.

Joukossa oli Heiskasen Villekin, ja hän puolestaan koki selitellä omia merkkejään, kiivaasti vastustaen Herralan Kustaan ilmantietäjää. Sanoa öksäytti:

"Sade tästä tulee... mulla ajettuvat ikenet ja nokan päähän nousee vesinoppa."

Se oli hyvin hauska kuulla, ja alkoi kuulua kova naurun räminä. Mutta kesken kaiken huusi Herralan Kustaa:

"Lähdemme miehissä meille. Minä lyön vetoakin, ettei sada huomenna eikä vielä ylihuomennakaan."

Lähdettiin siitä Herralaan, koska aikaa oli kyllin sunnuntai-iltana ja jäät joessa liikkumatta toljottivat ja vihainen viima pohjoisesta vinkui. Tahdottiin nähdä silmästä silmään sitä merkillistä taikakapinetta, joka oli kaiken ilman tietäjä: tunsi, koska pouta tulee, aavisti pilvisiä ja sateista oli aivan varma.

Kustaa itse toi sen pirttiin nähtäväksemme. Sen vakinainen paikka oli tuvan seinällä kahden "potretin" keskellä. Se oli pyöreä kuin kello viisareineen, mutta taulu oli outo, ja lasin läpi paistoi monenlaisia vietereitä ja lankoja.

"Onpa se..."

"Onpa kyllä... nuo ne ovat sen aivot, nuo vieterit, jotka kimeltävät kullalta."

"Jopa niin, mutta mikäs se tuo on?"

"No, no... ei siihen saa koskea eikä sormiaan tukkia. Muutoin se pitää uskoa."

"Vielä särkyy."

"Mitähän ilmaa se nyt tietää?"

"Niin, ilmaako? Poutaa tietää. Ei sadetta ainakaan viikkoon vielä. Vetoa lyön." Herralan Kustaa oli kovana.

Mutta Viialan ukko, joka oli kuuluisin ilmantietäjä näillä mailla, kiivastuu, sylkee kouraansa ja tarjoo kämmentä Kustaalle.

"Tuoss' on... pannaan vetoa. Ellei tiistaina jo sada, olen minä tapannut."

"Paljonko pannaan?"

"Kymmenen markkaa", esittelivät muut.

He lyövät vetoa. Ja kumpikin on varma voitostaan.

Ja me muut jakaannumme kahteen puolueeseen, toiset Kustaan, toiset Viialan ukon.

Ja aika melu siinä käy.

"Kovin minun ikeniäni särkee... kyllä Herralan Kustaa menettää", vakuutti Heiskasen Ville.

"Eikä ole Viialan kujakivi vielä milloinkaan tyhjään itkenyt", arvelivat jotkut.

Ja Möttösen Laakus selittää:

"Meillä on niin varma merkki siinä rakkikoirassa, ettei paremmasta apua. Se kun pelehtelee, niin jo, heinäaikaanakin, saat alkaa kiireesti luokoilla, tai sadekuuro kastelee heinäsi."

"Mutta onhan se teidän rakkinne jo umpisokea."

"Vaikka."

"Entäs meillä ruuna... ei varmempaa merkkiä mitään", uskoo Juurru-Antti.

Siitä sitten erkaannutaan. Jäät toljottavat joessa ja vihainen tuuli puhaltaa pohjoisesta. Ja väitellään ja puhellaan, että saisi nähdä... jahka jaksaisi tiistaihin elää.

Tulee maanantai ja vitkalleen kuin vasiten viivytellen vihdoinkin tiistai.

"Etelälle näkyy liennettä kasvattavan, mutta tuulen henki on pohjoisessa."

"Elä joutavia!"

Odotetaan tiistai-iltaan. Ei tule sadetta, ei poutaakaan, on nuoskea pohjatuuli, joka tuntuu kulkevan itään päin.

"Huomenna sataa."

"Mutta sehän oli määrä, että tiistaina."

Ja tuomittiin asia miehissä niin, ettei kumpikaan vedonlyöjistä tapannut.

Mutta kun keskiviikko-aamuna herättiin, oli tuuli kääntynyt etelään ja sataa tihutteli.

"Ei ole Herralan Kustaan 'pruubarista'. Viikoksi poutia tiesi, nyt jo sataa."

"Koska on Viialan kujakivi turhaan itkenyt?"

"Koska on Juurrus-Antin ruuna turhaan haukotellut?"

"Ja koska on Möttösen Laakuksen vanha rakki ilman aikojaan pelehtinyt?"

"Niin ja... ei minun ikeneni ajetu kuin sateen edellä", sanoi Heiskasen Villekin hyvillään.

ENSI KELILLÄ

Sateinen ja harmaa oli syksy ollut, ja pitkä ja ikävä.

Kääntyi tuuli viimein pohjoiseen ja tuiskutti lunta lauantai-illasta sunnuntaiaamuun asti. Ja mainio oli rekikeli, kun kehräspuuhun lumi ulottui.

Pörhölän Matti heräsi ja silmäsi ulos, niin näki talven tulleen. Hän ihastui ja sai kuin uutta elämää jäseniinsä. Pukeusi nopeasti ja veti kengät vain lopalta jalkaansa. Ja riensi ulos naurussa suin.

Piika Maija vinttasi kaivolla vettä ja lauleli. Renki Heikki oli kahdella sangolla vedenviennissä talliin ja kintut sipsuttivat yhteen, raskas kun oli paino molemmissa käsissä. Navetan räystäällä tirskuivat hottiset ja silmäilivät heinäkulmuihin, joita Maija oli nakellut navetan edustalle.

Matti riensi juoksujalassa talliin ja puheli naurussa suin Heikille:

"Jopahan, karpänen vieköön, tekikin talven. Jo minä ajattelin, kun koko eilisen päivän hampaita paleli, että sääntuutos tästä tulee."

"Ja tulikin rekikeli heti, ettei routa vastaa", arveli Heikki.

"Joo."

Matti oli kuin eri mies, hommaili ja liehui, aikoi lähteä juoksijalla ajamaan ja käski Heikin tarkoin siistiä Hurran.

"Tästä jo Rantalan Kustaa ajoi sivu Lennolla, että utukka nousi", ilmoitti Heikki.

"Elä helkkarissa! Oikeinko talvitamineissa?"

"No tiu'ut, kulkuset soivat ja Lento mennä vilisti, että vilkkui."

Se lisäsi Matin intoa, ja semmoinen tuli halu ajelemaan, että juoksujalassa piti kulkea. Ei se kumma ollutkaan semmoisessa innokkaassa hevostmiehessä kuin Pörhölän Matissa. Kuuluisa hän oli hevostmies ja varsain kasvattaja, ja aina ajeli juoksijalla. Mutta nyt kun syksy oli ollut niin turkasen märkä ja likainen, tie kuoppainen ja rapakkoinen, ei hän ollut viikkokausiin päässyt oikeata vauhtia saamaan. Ei huvittanut ajeleminen ja ikävää oli. Hurra sai seistä tallissa ja isäntä makaili alakuloisena pirtissä, odotti talvea ja toivoi pääsevänsä laskettelemaan murakalle, että jää laulaisi.

Ja nyt teki mainion rekikelin, tuuli pysyi pohjoisessa ja päivän vinkka etelässä. Siitä oli toivo pakkasesta ja varmasta talvesta.

Mutta hommatessaan sipikkaa ja talviajoneuvoja reilaan, Matti kuuli vinkeää aisatiu'un kilkutusta tieltä...

"Kuka hemmetti siellä niin laskettaa?"

"Lukkari näkyy ajavan... niinkuin talvella ainakin... Kirkkoon menee."

Siitä lukkari löysäsi viimana ohi, ja surkeasti huiskui tiuku aisassa ja vanha ruuna väänsi parasta raviansa, ja lukkari kuului hauskemmakseen väliin kiljaisevan ja hihkaisevan.

"Olisin ehtinyt perään, niin olisin näyttänyt... olisin vilahtaen porhaltanut ohitse", arveli Matti ja sai taas uutta ajoittoa.

"Päästä kaikki hevoset pihalle jaloittelemaan", komensi hän Heikkiä ja alkoi olla valmis lähtemään. Hurralle he nyt kaksin miehin kiinnittivät aisaremmejä ja olivat innoissaan, ja kovasti hevonen näyttikin olevan menomiehellä ja virralla päällä.

"Etkö sinä syö aamiaista ja minne sinä lähdet?" tiedusteli emäntä Matilta, kuistin ovella seisossaan.

Mutta Matti ei sanonut joutavansa syömään. Hän istahti juhlallisena sipikkaan, suu tyytyväisessä vihellyksessä. Hurra kapaisi kujasta tielle, että vilahti, mutta asettui kuitenkin pian, kun Matin taidokas käsi oli ohjissa.

Hyvin hauskalta tuntui. Naapurissakin oli hevoset päästetty pehtelemään, ja ne kirmasivat, häntä sulkana perässä, pitkin pihaa ja pihasta pelloille. Kirkkoväkeä oli liikkeellä, ja tiukuja ja kelloja helisi edessä ja takana, että nauratti.

Olipa Viinikan Juhokin kirkolle menossa, ajeli rennosti komealla oriillaan ja saavutti Matin Reikälän kohdalla, kun Matti juhlallisesti vihelteli Hurralleen ja koetti sitä tyynnyttää kävelemään.

"Pois alta!" huusi Viinikan Juho leikillään Matille.

"No mahtuu tänne!" sanoi Matti vuorostaan, mutta hyvillään ja nauruissaan olivat molemmat ensi kelin vuoksi.

"Ja kun tämmöisen kelin teki!" huusi Matti Juholle.

"No sanos muuta. Oli tuo jo aikakin, ja tämä lumi pysyy maassa... ei tule enää rospuuttoa... Kuuluuko mitään erinomaista?" huusi Juho Matille.

Mutta Matti ei enää kuullut. Hän kiinnitti hiljalleen ohjia, massautti hienosti huuliaan, ja Hurra alkoi sotkea sakeammin...

Tiellä oli liikettä niin, että vastaantulijoita oli aina vähän väliä, useimmat vain huvikseen ajelemassa. Vastaantullessa hihkaistiin ja kiinnitettiin ohjia.

Kirkon luona Matti tapasi Heiskasen Villen, joka oli varsallaan ajelemassa. Hyvät olivat ystävät Matti ja Ville, hevosmiehiä kun olivat kumpikin ja muutenkin yksiin tuumiin sopivat. Villen varsa oli kuuluisan Kirpun jälkeläinen ja emänkin puolelta kulkevaa sukua. Ja nyt Ville oli sitä totuttelemassa, kun oli tullut rekikeli.

Ja heti Pörhölän Mattikin alkoi tunnustella Villen varsaa ja tunnustellessaan kiitti ja kehui, kun varsa tapulin seinällä hirnui ja kuopi. Ville seiso vieressä, hymyssä suin kuunnellen. Ja kun Matti taukosi puhumasta, niin Ville lisäsi:

"Eikä se näytä lehmä olevan kululleenkaan, vaikka vasta moniaan kerran on aisoissa ollut... Luulenpa, että siltä vielä taival katkeaa..."

Ja siinä kun vielä puhelivat, niin Ville esitteli, että lähdetäisiin käymään hänen kotonaan Heiskasella. Matti sai kokeeksi ajaa Villen varsalla, Ville vuorostaan ajaisi Matin Hurraa.

"Miks'ei. Mitä tässä kirkkoonkaan lähtee, kun on näin peevelin hyvä rekikeli monesta aikaa. Ei, kun kerran vasiten lähdimme", innostui Matti ja alkoi heti päästellä Villen varsaa marhaminnasta.

"Siellä pitäisi vielä olla nassakan pohjalla, että puolet kupit saamme", ilmoitti Ville vielä hauskuudeksi.

Villen varsa oli tulinen ja virma ja hyppeli ja teutaroi, mutta Matti hoiteli tottuneilla käsillä ohjia ja vihelteli väliin. Ville ajoi perässä Matin Hurralla ja vähän-väliä huusi:

"Eikö ala tuntua, että hevonen siitä kasvaa?"

Siihen Matti, muistaen, että Villellä saattoi olla paljonkin nassakan pohjalla, vastasi hartaasti:

"Onpa kerrassaan niin siisti ja pulska alku ja niin hyvä ajaa, etten ole paremmissa ohjissa koskaan ollut."

Ja se tuntui Villestä hyvältä.

Komeasti ajelivat kylän läpi. Porvarin kujalla kimmastui Villen varsa laukkaamaan ja vihkaisi

vauhdilla, niin että tierat olivat Matilta silmät puhkoa...

"Senkin puuhevonen ja tallajalka", noitui Matti, kun sai pysähtymään, mutta Villelle hän huusi:

"Vähän huuliani, pöllö, menin massauttamaan, niin heti löi laukan. Tällä pitää olla siivo ajo ja hellät ohjat... näin henkivireällä hevosella."

Se taas tuntui Vilestä hyvältä, ja Matti muisteli Villen nassakkaa.

Talojen kohdalla huudettiin heille:

"Hei, hevostmiehiäkin on jo ajossa... Näkyy olevan Pörhölän Hurra ja Heiskasen juoksijavarsa... ja sipikalla ajavat."

Kun päästiin Heiskaselle, niin Matti alkoi siinä emännän ja renkien kuullen kehua:

"On siinä Vilellä sellainen varsa, ettei ole tällä perällä ennen ollut semmoista. Mutta sen minä sanon, että älä sinä anna, Ville, tyhmien sitä ajaa, sillä se on niin henkivireä, että pian on pilalla... Turkanen, kun sillä on juoksijan jalatkin... Se hevonen tuo vielä tuhansia kuin munavoita."

Ville kuunteli naurussa suin Matin kehumista, ja hyvillään oli emäntäkin. Rengit kyllä näyttivät epäillen kuuntelevan Matin puhetta.

Mutta sisälle, peräkamariin, Ville käski Matin. Tarjosi ensin sikaarin ja kaivoi sängyn pohjalta nassakan. "Otetaan tästä kylmiltään ensin... kahvikin tulee heti... Näin ensi kelin kunniaksi."

Ja lopulta kävi niin, että he joivat Villen nassakan tyhjäksi ja Matti vasta pimeän tullen palasi kotiin aikalailla humalassa ja rentona ja hauskana miehenä.

ORPO LEMPENI

Orpona kuljin, orpona elin, orpo ja koditon olin. Laulelin metsätielläni talviaamuina ja keväillä kaihoni sinertävälle taivaalle. Aina oli mieleni raskas ja olentoni vapisevan valju.

Kuuntelivat ikävääni totiset kuuset ja taivaan sini suli sieluuni. Mutta kanteloni ääni oli kaipaavan surullinen ja murhetta se tiesi kertoa. Ei kukaan tiennyt laulujani eikä kukaan kanteloni äänestä arvannut, että soittoni oli suruista tehty, murehista muovaeltu.

Lempeänikö etsin?

Häntä etsin ja haaveksin. Hain sinua kultakuttrista, jonka unissani näin hyvin kaukana etelän usvain takana. Sepitin tarinan lemmestäni ja kaiken kaihoni kerroin — sinua varten.

Mutta yhtä kaukana kuin oli kesäisen taivaan keveä poutapilvi, yhtä kaukana sinäkin leijailit, loitompana etelän usvia, kauempana kapenevaa kaukaisuutta. Et itkevää ikävääni tiennyt etkä tuntenut laulujeni lämpöä.

Etsin sinua kaikkialta, odotin ja arvaelin.

Kesäisin luulin sinun tulevan kuin laululinnutkin. Luulin kuulevani äänesi... ja sydänparkani vavahteli ja pitkä suruni lieveni. Mutta et ollut sinä, ja suruissani näin päivien taas lyhenevän ja pimeän yhä pitenevän. — Talvi-illoin sinua muistelin, kun veistelin sauvointa vesille lähteäkseeni. Sillä vetten takana olet ja odotat noutajaasi ja hänen purtensa purjeita siintävältä selältä etsit. Minä tulen heti, kun vuolas virta luo jäiset kahleensa, lasken meren suulle, josta aukeaa avara ulappa... sieltä näkyy kaukainen maan ranta, jonka kuusien latvat tänne häämöttävät. Valkoiset purjeet purteeni panen ja sen keulaan onneni lipun.

Uskon sinun rannalla seisovan ja odottavan... luulen hennon vartesi näkeväni, varron huivisi huisketta... Mutta kaukaisen maan ranta on karu ja kallioinen ja kuusikko vieras mieronkulkijalle. Et ole rannalla, et näe purteni valkopurjeita etkä onneni lippua sen keulassa...

Siirryn pois muille vesille ja kuljen kunne tuuli ajelee. Samahan mistä sinua etsin, ja samahan missä ilottomat päiväni kuluvat...

Mutta joudunpa vielä mantereelle, jonka toisessa laidassa kuului olevan herttainen maailma ja

laulujen ikuinen koti. Sen mantereen poikki minun täytyy vielä pyrkiä, sillä sinne haluni tekee ja siellä odottanet minua. Vaikea on kulkuni, kuoppainen on maa ja metsä outo ja usahteleva. Iltaisin on sakea usva ja aamuisin päivänpaiste niin oudon ikävä.

Kuluu kesä, tulee talvi ja uusi kevät ennenkuin ehdin niille paikoin, missä laulujen maailman pitäisi alkaa. Mutta laulujen kotia ei näy, ei helkä kannel eivätkä kotoiset tuulet puhalla. Aukenee eteeni avara meri, jossa kevään usva puskee ilmojen halki... niin rento ja mahtava meri... Ei kukaan täälläkään tiedä sinusta kertoa...

Mutta vielä minulla on päiviä kulkea ja vielä on kaihoni yhtä raskas, ja yhtä minulle, missä ilottomat päiväni päättyvät...

Kulkiessani joudun vielä kerran tutulle koskelle, jossa ärjyvien aaltojen näen kilvan kiitävän, ja kuohujen partaalla laulelen orvon elämäni laulua. Laulaisinko ilmoille syvän suruni ja hyräilisin mustan mieleni kivikkorannoille vai muistelisinko hetkiä, joina sinut löytäväni luulin?

Korkealla on taivaan vaalea sini, nurmi voimakkaan vihreänä vierelläni, ja kaikki ilmat seisovat tyyninä. Ohitseni kiittää vuolas, vaahtoinen voima, joka houkuttelee ja viehättää.

Oi jospa tähän vierelleni istahtaisit! Kuuntelisin äänesi liverrystä ja nauttisin silmiesi loistetta. Sinun surusi olisi kaihoni sisko ja sielusi tuntisi sen pitkän, kolkon tarinan ilottomasta elämästäni, jonka sinulle kertoisin. Meidän sielumme sulaisivat yhteen, sillä sinun surusi olisi minun onneni, ja meidän kummankin sydämeen uppoisi tieto siitä, että pitkä, iloton taipaleemme on loppunut... Mutta koski jyskää ja pauhaa ja virta vie ja viettelee... ja tuudittaa kuin uneen haaveeni ja unelmani...

Ei lievene suruni, ei routa rinnasta lähde eikä sydänraukkani ikäväänsä heitä. Et tullut luokseni, en kotiasi löytänyt, en polkua tiennyt, joka olisi luoksesi vienyt. Eivät ainaiset ajatukseni löytäneet tietä luoksesi eikä kanteleeni ääni korviasi tavannut. Ei kulkenut ilmojen halki kaihoni etkä milloinkaan aavista, missä kuljen ja mistä sinua etsin. — Sillä sinä et tunne minua etkä tiedä missä kuljen. Ja siksi jää lempeni aina orvoksi, orpona saan kulkea ja koditonna laulella.

Orvon haudan löytänet ja yksinäisen koivun sen pohjoispäästä.

Muistanetko silloin minua!

NUORUUTENI

Suutele vielä kerran hipiääni, kevään tuuli, hyväile polttavaa otsaani, keveä hengetär, ennenkuin nuoruuteni minut jättää! Kierrä kerran vielä raukka rintani ja pehmoiset hyvästit suo sydämelleni!

Sillä nuoruuteni jättää minut... jäähtyy tulinen, hehkuva henkeni, tylsyy sydänparkani ja mieleni jäykistyy. Jättäisitkö, kevään hyvä hengetär, minut hyvästittä, kun parhaat voimani sinulle uhrasin ja nuoruuteni unelmat vaalealle taivaallesi uskoin.

Sillä kevättä toivoin eloni tiellä ja siksi sille parhaat lauluni säästin ja rennoimmat nuoruuteni voimat annoin. Jätänkö kaiholla nuoruuteni? Olenko ilolla siirtyvä uuteen, tuntemattomaan aikaan?

Mikä on nuoruuteni ilo ja mikä oli taistelujeni, toivojeni, unelmaini palkka?

Iloton ja pettävä olit, nuoruuteni. Voimani, toivoni, työni ja tarmoni annoin. Sain särjetyn sydämen palkakseni, mustan mieleni ja tiedon siitä, että nuoruuteni oli hukkaan kulunut.

Et suonut, nuoruuteni, minulle onnen päivää. En nähnyt häntä, jota lupailit ja jota etsin. Lemmetön olit, nuoruuteni, niin jäisen kylmä ja jäisen jäykkä. En kuisketta kullaltani kuullut, eikä sydämeni koskaan lemмен aamulaulua laulanut. Aavistit, nuoruuteni, kaipaavan ikävänä, tiesit sydämeni tuskan, mutta aina kiersit hänet, jonka toivoin tuovan päivänpaistetta rintaani. Välisti veit lähelle ja uskottelit jo olevani ihanteeni vieressä, kiusasit sydänparkaani ja härnäsit herääviä toiveitani. Sillä ne eivät olleet oikeita kuvia nuoruuteni pyhästä ihanteesta. Ne olivat kimaltelevia, pahoja perhosia, jotka yöksi kuolevat ja aamuisin heräävät...

Nuoruuteni! Kun näin päälläni kaukaisen siintävän taivaan ja edessäni avaran maailman, muistatko, mitä toivoin ja mitä lupasit? Niin korkealle kuin käskit, panin toiveeni, ja niin kauas kuin maailman ääriä oli, unelmani uletutin. Se oli teräksenkovaa voimaa, rautaista tahtoa ja haaveilevaa toivetta

ikuisesta lemmestä ja elämänonnosta. Missä olet nyt, nuoruuteni, missä olette, toiveeni ja suuret unelmani?

Teräksinen voima kului kovassa taistelussa, ja rautainen tahto pehmeni pettymysten aallokossa. Erämaa jäi sydämeeni, ja kuloksi kuivuivat sydämeni kukkaset.

Miehuutta uhkui mieleni, paisuvaa voimaa suonissani tunsin ja sinne pyrin, kunne unelmani vetivät. Mutta aina oli taloton taival edessäni ja kupeillani kuumat asteet. Aina kallio siinä, jossa luulin lammen silmän päilyvän, aina vastale siinä, missä piti olla vuolas virta, ja kivi siinä, jossa pehmoista helmaa toivoin...

Kallio mursi voimani, vastaleessa nuoruuteni parhaat päivät hupenivat, ja kivellä illoin itkin, kun kaivaten kultani pehmoista helmaa odotin...

Miksen nyt ilolla jättäisi nuoruuttani, joka paljon lupasi ja katkeran muiston jätti jälkeensä! Miksen iloiten luovu kiipeämstä vastaletta ja kapuamasta kaljua kalliota?

Sanon sinulle hyvästi, nuoruuteni, lemmetön ja kylmä. Hellitän joustavan mieleni toiveista ja unelmista ja viskaan hyistä hyhmää haaveilleni...

Mutta vielä on tylsyneen sydämeni kammioissa aavisteleva, tuskallinen kaipuu. Se ei ole raju eikä rauhaton, ei vimmaa täysi eikä salamoiva. Se on kuin tumma, tähdetön talvinen taivas, joka kertoo valoa tuntemattomista maailmoista...

Valoa vartoo aavisteleva kaipuuni, onnea kärsivä sydän ikävöi. Tuletko koskaan?

Tule hetkeksi ja anna minun kerran tuntea tuulahdus elämän suuresta onnesta... anna aavistus ihmiselämän onnen päivistä...!

Minä olen sinua varten säästänyt kaiken hellyyteni ja parhaat sydämeni tunteet. Tahdon verhota sinut kaihoni vaipalla ja rakastaa sinua niin, että saat tuntea nuoruuteni voimia... Nyt minä sinua enimmin kaipaen, kun pettyneenä kivelle pääni kallistan. Tule, salli minun kertoa kuluneen nuoruuteni päivät, lupaa itkeä ja ikävöidä...

Olen sinut nähnyt, olen ohitsesi kulkenut. Silmiesi syvässä loistossa luulen nähneeni sen maailman, jota ikävöin. Luulen sinun säälivän ja surkuttelevan... Olet unieni suloinen enkeli, pimeiden öiden valo ja päivieni elinvoima. Olet hyvien henkien lähettämä sitä vartoomaan, kun nuoruuteni menetän ja puhallan haaveeni pois.

Voiko sydämesi koskaan aavistaa, mitä nuoruuteni vei ja mitä vielä toivoin?

HAUTANI

Mihinkä he minut haudannevat? Tahtoisin valmistaa hautani, tahtoisin itse sen kukittaa, ennenkuin mullaksi murenen. Tahtoisin elää ja kuolla yhtäkaaa, että näkisin, kiertävätkö linnut hautakumpuani ja kuka kukkaset kuihduttaisi.

Omassa kaukaisessa Pohjolassani soisin luitteni lahoavan ja hautani olevan jokiahteella. Siihen kuuluisi virran veisuu ja muuttolintujen siipien suhina. Siihen näkisin tulvan nousevan ja jäiden rökkiöinä puskevan rantatörmälle.

Siihen kalmistoni etelärinteelle, josta lumi keväisin ensiksi sulaa ja josta kauas näkyvät pitkä petäjä ja voimakas kuusi, hautani kaivaisin ja valmistaisin. Omalla laillani sen sisustaisin ja omaan malliini istuttaisin puita sen ympärille. Koivu, joka pääni puolella kasvaisi, olisi valkoinen morsiameni, jota eläessäni turhaan etsin. Pitkä petäjä olisi isänmaani ja voimakas kuusi vankka turvani. Mutta pihlaja jalkaini juuressa olisi kuva omasta lyhyestä ja pettyneestä elämästäni. Olihan kerran urpu puhjennut minunkin toivoissani, oli lehteen käynyt lyhyt onneni, ja yhden illan näin valkoisia kukkia eloni tyhjällä ja santaisella polulla...

Siihen he minut upottaisivat, loisivat multaa arkulle ja silittäisivät sijan jaloillaan...

Mutta puuni he jättäisivät rauhaan ja unohtaisivat pian, missä alaston, ruohoton hautani on.

Voi, eivät aavistaisi, että tiesin hautaani, kuinka vaihteli siellä päällä kesä ja talvi. Kuinka kuulin

lintujen keväällä tulevan ja laulavan haudallani omissa puissani, kuinka näin koivun urvun puhkeavan, tulvan nousevan joessa ja jäiden puskevan törmän päälle... kuinka se ruohottui, tuo santainen hautani, koivu vesoittui ja pihlaja kävi kukkaan...

Ja kuinka kului kesä, ja päivä aamuisin heitteli kultiaan orvolle, ruohottuneelle haudalleni... kuinka siitä kulki väkeä ohi suurina juhlapyhinä, Perttulina ja Mikon sunnuntaina... ja silmäisivät koivua ja pihlajan punaisia marjoja ja kuloksi kuivettunutta ruohoa... eivätkä enää muistaneet, että siinä on rauhallinen, ahdas ja pimeä kotini...

Mutta talven tullen tekivät siitä jänikset vasiten polkunsu, kun kirkkoaidan takaa metsästä tullen taloja lähestyivät. Ne kulkivat siitä kahakäteen talviaamuina ja palasivat illan hämärässä. Haudallani viivähtivät tullen menen... kuuntelivat hetkisen ja tuuppiivat kuusien juuritse suuren salon vapauteen. Ja polkivat tiensä auki keväimeen asti ja poistuivat vasta kun yöt kävivät valoisiksi.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULMUJA 1: KUVIA ELÄMÄN VARRELTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.